

Evaluation and Prioritization of Urban Entrepreneurship Development Components (Case Study: Isfahan Metropolis)

Original Article

Jafar Saeedi^{1*}, Mahdi Ataei²

1- Ph.D in Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

2- Master's student in Urban Planning, Noor Hedayat Institute of Higher Education, Shahrekord, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2025-03-10

Revised: 2025-05-03

Accepted: 2025-05-07

Keywords

Isfahan Metropolis
Urban Development
Urban Entrepreneurship
Urban Innovation
Urban Investment

ABSTRACT

Introduction

The development and promotion of urban entrepreneurship, by creating favorable economic conditions such as employment and financial self-sufficiency for citizens, positively impacts urban society and culture. Conversely, a lack of its promotion leads to an increase in economic problems and social harms, including unemployment, poverty, and delinquency, which have detrimental social and cultural effects on citizens. Among the reasons for focusing on entrepreneurship development are its power in creating new businesses with high added value, fostering the growth of existing businesses, driving economic growth and social welfare, reducing unemployment rates, and ultimately increasing per capita production and establishing social justice. Therefore, to formulate effective strategies and policies, it is essential to identify the factors influencing entrepreneurship and analyze the interactions among them. Isfahan, one of Iran's most significant metropolises, holds a special economic, historical, and cultural position. This city, possessing considerable potential in the industrial, tourism, and technology sectors, can transform into a major hub for entrepreneurship development in the country. Nevertheless, despite the existing capacities, entrepreneurship development in Isfahan faces numerous obstacles and challenges, the identification and removal of which are essential for achieving sustainable economic and social growth. In this regard, some of the major challenges in urban entrepreneurship development include: a shortage of adequate entrepreneurship infrastructure (both physical and digital), limited access to financial resources and investment, particularly for startups and nascent businesses, weaknesses in the entrepreneurship education and skills training system leading to a lack of human resource readiness for innovative activities, insufficient institutional support from government organizations and the private sector, macroeconomic challenges such as inflation, market fluctuations, and business instability, weaknesses in marketing and attracting foreign investment, citizens' lack of inclination or awareness regarding entrepreneurial processes and the benefits of participation therein, and the absence of effective mechanisms for encouraging and developing sustainable urban businesses. These challenges not only impede the growth of entrepreneurship in the metropolis of Isfahan but also negatively impact job creation opportunities and the economic development of this region. Therefore, a scientific investigation of these obstacles and the provision of practical solutions for their amelioration can play a decisive role in strengthening Isfahan's urban entrepreneurship ecosystem. In the pursuit of developing and deepening urban entrepreneurship, it is essential to focus on identifying and analyzing the status of key factors influencing its successful establishment. The advancement of urban entrepreneurship in Isfahan necessitates a comprehensive and multifaceted approach encompassing all economic, social, cultural, and institutional components. The present research

* Corresponding author: jsaeedi.scu@gmail.com

aims to enhance entrepreneurship's position within the urban economic structure of the metropolis of Isfahan by analyzing the status of its urban entrepreneurship development components and identifying existing entrepreneurial challenges and opportunities within the urban fabric. More specifically, the present research seeks to answer the following questions:

1. What is the status of urban entrepreneurship development components and indicators in the metropolis of Isfahan?
2. What are the most influential components and indicators of entrepreneurship development in the metropolis of Isfahan?

Materials and Methods

This research is applied in terms of its objective and descriptive-analytical in terms of its nature and method. The study's statistical population comprised 45 experts, including university academics, specialists, and institutional-organizational managers, who were selected based on their sufficient knowledge and experience in the study's objectives and scope. Purposive sampling ensured the participants possessed the necessary expertise and awareness in the research subject. SPSS software was used for data analysis, and the statistical tests employed were the t-test and the Friedman test. This research collected data through two methods: library research and field study. In the library section, theoretical foundations and research background were gathered by referring to credible sources and taking notes on relevant materials. In the field section, the necessary data were collected from the sample population through the design and distribution of a questionnaire. This combination of methods allowed access to comprehensive and accurate information and contributed to a better analysis of the research findings. In this section, the researcher-made questionnaire on urban entrepreneurship development, consisting of 45 questions and six components (good urban governance with four items, political and legal factors with three items, urban social factors with 23 items, urban economic factors with six items, urban environmental factors with six items, and urban cultural factors with three items), which was based on the review of theoretical foundations, research background, and expert opinions, was used and distributed among the sample size.

Findings

To evaluate the status of the research components and indicators, the results of the one-sample t-test showed that the significance level of all items was less than 0.05. Therefore, all items played a role in the urban entrepreneurship development in Isfahan and are important, differing only in their level of influence. Furthermore, findings indicated that regarding the Good Urban Governance component, the Efficient Urban Management indicator; regarding the Political and Legal Factors component, the Urban Oversight indicator; regarding the Urban Social Factors component, the indicators of Urban Innovation, Urban Capacity, Leading City, and Risk-Taking City; regarding the Urban Economic Factors component, the Urban Investment indicator; regarding the Urban Environmental Factors component, the Urban Quality Orientation indicator; and the Urban Cultural Factors component, the Urban Individual Factors, do not have a favorable status compared to other urban entrepreneurship indicators for the urban entrepreneurship development of the metropolis of Isfahan. A review of the overall status of the components also indicated that

urban entrepreneurship development within the development structure of the metropolis of Isfahan is at a moderate level. This result suggests that although the necessary infrastructure and capacities for entrepreneurial growth exist in this region, there is still a significant distance to reach the desired national and international competitiveness level. Specifically, factors such as access to financial resources, government support policies, specialized training, and entrepreneurial networking require reinforcement and improvement. The results of the prioritization of urban entrepreneurship development components and indicators based on the Friedman test showed that the indicators "Urban Motivation, Urban Synergy, Urban Foresight, Urban Technology, Agile City, Urban Policy, Urban Growth and Yield, Urban Awareness, Urban Context, and Urban Marketing" are the most important factors in urban entrepreneurship development in the city of Isfahan. Furthermore, the final components ranking results indicated that Good Urban Governance is the priority for urban entrepreneurship development in the metropolis of Isfahan, followed by Economic, Social, Cultural, Political, Legal, and Environmental Factors.

Conclusion

As a dynamic and multidimensional process, urban entrepreneurship development plays a key role in achieving economic growth, social dynamism, and cultural advancement in cities. This study indicates that cities, by creating suitable institutional, financial, and social platforms, can act as catalysts for innovative activities and the launching of new businesses, thereby addressing complex challenges such as unemployment, social inequalities, and environmental changes. In this regard, the metropolitan structure of Isfahan indicates that achieving sustainable and comprehensive entrepreneurship development necessitates systematic coordination and interaction among various components. Within this context, efficient urban governance and management are recognized as the primary cornerstone of urban entrepreneurship development. By formulating smart policies, strengthening legal frameworks, and streamlining administrative processes, urban institutions can provide a safe and dynamic environment for business growth. In addition, attracting financial investments and private sector participation are considered other essential pillars of this process, as entrepreneurship development will face serious challenges without economic support and sustainable financial infrastructure. Furthermore, social empowerment through education, upgrading specialized skills, and leveraging the capacities of the local community adds depth and sustainability to urban entrepreneurship. Moreover, urban culture, especially in a rich historical context like Isfahan, can be a driving force for strengthening entrepreneurial identity and innovation. Finally, integrating these factors within an integrated policy model that systematically defines cooperation among governmental institutions, the private sector, and civil society can provide the groundwork for sustainable and comprehensive urban entrepreneurship development. Accordingly, the present study emphasizes that success in urban entrepreneurship development necessitates a comprehensive perspective in which all managerial, economic, social, and cultural dimensions interact. Only in this way can cities serve as dynamic hubs of entrepreneurship and play an effective role in achieving sustainable development.

COPYRIGHTS

©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Saeedi J. Ataei M. Evaluation and Prioritization of Urban Entrepreneurship Development Components (Case Study: Isfahan Metropolis). Urban Economics and Planning Vol 6(2):6-29. [In Persian]

DOI: 10.22034/UEP2025.511499.1611

ارزیابی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های توسعه کار آفرینی شهری (پژوهش موردی: کلان‌شهر اصفهان)

مقاله پژوهشی

جعفر سعیدی^{۱*}، مهدی عطایی^۲

۱- دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۲- کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، مؤسسه آموزش عالی نور هدایت، شهرکرد، ایران

چکیده

مقدمه

توسعه کارآفرینی شهری با زمینه‌سازی شرایط مساعد اقتصادی همچون اشتغال و خودکفایی مالی شهروندان دارای آثار مثبتی بر اجتماع و فرهنگ شهروندی نیز است و عدم ترویج آن به افزایش مشکلات اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی همچون بیکاری فقر و بزهکاری منجر می‌شود که دارای اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی در بین شهروندان است. از جمله دلایل توجه به توسعه کارآفرینی می‌توان به قدرت آن در ایجاد کسب‌وکارهای جدید با ارزش افزوده بالا توسعه کسب‌وکارهای موجود رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی کاهش نرخ بیکاری و در نهایت، افزایش سرانه تولید و برقراری عدالت اجتماعی اشاره کرد؛ بنابراین، برای تدوین راهبردها و سیاست‌های مؤثر، شناسایی عوامل تأثیرگذار بر کارآفرینی و تحلیل تعاملات میان آن‌ها امری ضروری است.

اصفهان، به عنوان یکی از کلان‌شهرهای مهم ایران، از جایگاه ویژه‌ای در حوزه‌های اقتصادی، تاریخی و فرهنگی برخوردار است. این شهر با داشتن پتانسیل‌های قابل توجه در زمینه‌های صنعتی، گردشگری و فناوری، می‌تواند به یکی از کانون‌های اصلی توسعه کارآفرینی در کشور تبدیل شود. با وجود این، علی‌رغم ظرفیت‌های موجود، توسعه کارآفرینی در شهر اصفهان با موانع و چالش‌های متعددی مواجه است که شناسایی و رفع آن‌ها برای تحقق رشد پایدار اقتصادی و اجتماعی ضروری است. در این رابطه برخی از عمده‌ترین چالش‌های توسعه کارآفرینی شهری عبارت‌اند از: کمبود زیرساخت‌های مناسب کارآفرینی (اعم از فیزیکی و دیجیتال)، محدودیت دسترسی به منابع مالی و سرمایه‌گذاری، به‌ویژه برای استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا، ضعف نظام آموزشی و مهارت‌آموزی کارآفرینی که به عدم آمادگی نیروی انسانی برای فعالیت‌های نوآورانه منجر می‌شود، کمبود حمایت‌های نهادی از سوی سازمان‌های دولتی و بخش خصوصی، چالش‌های اقتصادی کلان نظیر تورم، نوسانات بازار و عدم ثبات شرایط کسب‌وکار، ضعف در بازاریابی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کم‌رغبتی یا عدم آگاهی شهروندان نسبت به فرایندهای کارآفرینی و مزایای مشارکت در آن و نبود سازوکارهای مؤثر برای تشویق و توسعه کسب‌وکارهای پایدار شهری. این چالش‌ها نه تنها مانع رشد کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان می‌شوند، بلکه فرصت‌های اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ بنابراین، بررسی علمی این موانع و ارائه راهکارهای عملیاتی برای رفع آن‌ها می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در تقویت اکوسیستم کارآفرینی شهر اصفهان ایفا کند. ضروری است که در راستای توسعه و تعمیق کارآفرینی شهری، به شناسایی و تحلیل وضعیت عوامل کلیدی مؤثر بر استقرار موفق آن تمرکز شود. توسعه کارآفرینی شهری اصفهان نیازمند یک رویکرد جامع و چندجانبه است که تمامی مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی را در بر گیرد. پژوهش حاضر با تمرکز تحلیل وضعیت مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان در صدد است تا با شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود کارآفرینی در ساختار شهری، زمینه‌ساز ارتقای جایگاه کارآفرینی در ساختار اقتصاد شهری شود. به بیان دیگر،

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۷

کلمات کلیدی

توسعه شهری
سرمایه‌گذاری شهری
کارآفرینی شهری
کلان‌شهر اصفهان
نوآوری شهری

پژوهش حاضر در پی پاسخ به سؤال‌های زیر است:

۱. وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کارآفرینی شهری در کلان‌شهر اصفهان چگونه است؟
۲. اثرگذارترین مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کارآفرینی کلان‌شهر اصفهان کدامند؟

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۵ نفر از خبرگان دانشگاهی، کارشناسان و مدیران نهادی - سازمانی بوده است که بر اساس دانش و تجربه کافی در حوزه اهداف و قلمروی مطالعه انتخاب شدند. نمونه‌گیری به روش هدفمند انجام گرفت تا اطمینان حاصل شود که مشارکت‌کنندگان از تخصص و آگاهی لازم در زمینه موضوع پژوهش برخوردار هستند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS استفاده شد و آزمون‌های آماری تی‌تست و فریدمن به کار گرفته شدند. در این تحقیق، روش گردآوری اطلاعات به دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی انجام شد. در بخش کتابخانه‌ای، با مراجعه به منابع معتبر و فیش‌برداری از مطالب مرتبط، مبانی نظری و پیشینه پژوهش گردآوری شد. در بخش میدانی نیز با طراحی و توزیع پرسشنامه، داده‌های مورد نیاز از جامعه نمونه جمع‌آوری شد. این ترکیب روش‌ها امکان دستیابی به اطلاعات جامع و دقیق را فراهم کرد و به تحلیل بهتر یافته‌های پژوهش کمک کرد. در این بخش از پرسشنامه محقق‌ساخته در زمینه توسعه کارآفرینی شهری با ۴۵ سؤال و در شش مؤلفه (حکروایی خوب شهری با ۴ گویه، عوامل سیاسی و قانونی با ۳ گویه، عوامل اجتماعی شهر با ۲۳ گویه، عوامل اقتصادی شهر با ۶ گویه، عوامل محیطی شهر با ۶ گویه و عوامل فرهنگی شهر با ۳ گویه) که مبتنی بر بررسی مبانی نظری، پیشینه پژوهش و نظرات کارشناسان بود استفاده شد و بین حجم نمونه توزیع شد.

یافته‌ها

برای ارزیابی وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های تحقیق، نتایج آزمون تی‌تک نمونه‌ای نشان داد سطح معناداری کلیه گویه‌ها کمتر از ۰/۰۵ بوده و بنابراین کلیه گویه‌ها در توسعه کارآفرینی شهری در شهر اصفهان به نحوی نقش داشته‌اند و دارای اهمیت هستند و فقط در میزان تأثیرگذاری با یکدیگر متفاوت‌اند. همچنین، یافته‌ها حاکی از آن بود که در مؤلفه حکروایی خوب شهری، شاخص مدیریت کارآمد شهری؛ در مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی، شاخص نظارت بر شهر؛ در مؤلفه عوامل اجتماعی شهر، شاخص‌های نوآوری شهری، ظرفیت شهری، شهر پیشرو، شهر ریسک‌پذیر؛ در مؤلفه عوامل اقتصادی شهر، شاخص سرمایه‌گذاری شهری؛ مؤلفه عوامل محیطی شهر شاخص کیفیت‌مداری شهری و در مؤلفه عوامل فرهنگی شهر، عوامل فردی شهر، برای توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان، وضعیت مناسبی نسبت به سایر شاخص‌های کارآفرینی شهری ندارند. بررسی وضعیت کلی مؤلفه‌ها نیز نشان داد توسعه کارآفرینی شهری در ساختار توسعه کلان‌شهر اصفهان در سطح متوسطی قرار دارد. این نتیجه بیانگر آن است که اگرچه زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های لازم برای رشد کارآفرینی در این منطقه وجود

دارد، اما هنوز تا رسیدن به سطح مطلوب و رقابت‌پذیری در مقیاس ملی و بین‌المللی فاصله قابل توجهی مشاهده می‌شود. به‌ویژه، عواملی همچون دسترسی به منابع مالی، سیاست‌های حمایتی دولت، آموزش‌های تخصصی و شبکه‌سازی کارآفرینانه به تقویت و بهبود نیاز دارند.

نتایج اولویت‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کارآفرینی شهری بر اساس آزمون فریدمن نشان داد شاخص‌های «انگیزش شهری، هم‌افزایی شهری، آینده‌نگاری شهری، فناوری شهری، شهر چابک، سیاست شهری، رشد و بازدهی شهر، آگاهی شهری، بستر شهری و بازیابی شهری» مهم‌ترین عوامل در توسعه کارآفرینی شهری در شهر اصفهان هستند. همچنین، نتایج رتبه‌بندی مؤلفه‌های نهایی نشان داد حکرومایی خوب شهری در اولویت اول توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان قرار دارد و پس از آن عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل سیاسی و قانونی و عوامل محیطی قرار دارند.

نتیجه‌گیری

توسعه کارآفرینی شهری به عنوان یک فرایند پویا و چندبعدی، نقش کلیدی در تحقق رشد اقتصادی، پویایی اجتماعی و تعالی فرهنگی شهرها ایفا می‌کند. این مطالعه نشان می‌دهد شهرها با ایجاد بسترهای نهادی، مالی و اجتماعی مناسب می‌توانند به عنوان کاتالیزوری برای فعالیت‌های نوآورانه و راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید عمل کنند و از این طریق، پاسخ‌گوی چالش‌های پیچیده‌ای همچون بیکاری، نابرابری‌های اجتماعی و تغییرات محیطی باشند. در این راستا، ساختار کلان‌شهری اصفهان به‌وضوح بیانگر آن است که دستیابی به توسعه کارآفرینی پایدار و همه‌جانبه مستلزم هماهنگی و تعامل نظام‌مند میان مؤلفه‌های گوناگون است. در این میان، حکروایی و مدیریت شهری کارآمد به عنوان سنگ‌بنای اصلی توسعه کارآفرینی شهری شناخته می‌شود. نهادهای شهری با تدوین سیاست‌های هوشمند، تقویت چارچوب‌های قانونی و تسهیل فرایندهای اداری می‌توانند بستری امن و پویا برای رشد کسب‌وکارها فراهم کنند. علاوه بر این، جذب سرمایه‌گذاری‌های مالی و مشارکت بخش خصوصی از دیگر ارکان ضروری این فرایند محسوب می‌شود، چراکه توسعه کارآفرینی بدون حمایت‌های اقتصادی و زیرساخت‌های مالی پایدار با چالش‌های جدی مواجه خواهد شد. از سوی دیگر، توانمندسازی اجتماعی از طریق آموزش، ارتقای مهارت‌های تخصصی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های جامعه محلی، به کارآفرینی شهری عمق و پایداری می‌بخشد. همچنین، فرهنگ شهری به‌ویژه در بستری تاریخی و غنی مانند اصفهان، می‌تواند به عنوان عاملی پیشران در جهت تقویت هویت کارآفرینانه و نوآوری عمل کند. در نهایت، تلفیق این عوامل در قالب یک الگوی یکپارچه سیاستی که در آن همکاری میان نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی به صورت نظام‌مند تعریف شده باشد، می‌تواند زمینه را برای توسعه کارآفرینی شهری پایدار و همه‌جانبه فراهم کند. به این ترتیب، مطالعه حاضر بر این نکته تأکید دارد که موفقیت در توسعه کارآفرینی شهری مستلزم نگاهی جامع‌نگر است که در آن تمامی ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در تعامل با یکدیگر قرار گیرند. تنها در این صورت است که شهرها می‌توانند به عنوان کانون‌های پویای کارآفرینی، سهم مؤثری در تحقق توسعه پایدار ایفا کنند.

مقدمه

کار آفرینی شهری اصفهان نیازمند یک رویکرد جامع و چندجانبه است که تمامی مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی را در بر گیرد. پژوهش حاضر با تمرکز تحلیل وضعیت مؤلفه‌های توسعه کار آفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان در صدد است تا با شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود کار آفرینی در ساختار شهری، زمینه‌ساز ارتقای جایگاه کار آفرینی در ساختار اقتصاد شهری شود. به بیان دیگر، پژوهش حاضر در پی پاسخ به سؤال‌های زیر است:

۱. وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کار آفرینی شهری در کلان‌شهر اصفهان چگونه است؟
۲. اثرگذارترین مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کار آفرینی کلان‌شهر اصفهان کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

تحلیل مؤلفه‌های توسعه کار آفرینی شهری، به عنوان یک حوزه تحقیقاتی پررونق، در سال‌های اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران و سیاست‌گذاران را به خود جلب کرده است. این حوزه با هدف شناسایی و ارزیابی عواملی که بر رشد و توسعه کار آفرینی در شهرها تأثیر گذارند، شکل گرفته است (Glaeser et al, 2010; Rahman, Fatima, 2011; Huggins, & Thompson, 2014; Qian et al, 2024). در سال‌های اخیر، با رشد اهمیت اقتصاد دانش‌بنیان و نوآوری، مطالعات روی مؤلفه‌های توسعه کار آفرینی شهری پیچیده‌تر شده است (Yigitcanlar, 2017; Yang et al, 2022). پژوهشگران به بررسی نقش فناوری، دانشگاه‌ها، پارک‌های علم و فناوری و سایر نهادهای نوآوری در توسعه کار آفرینی شهری پرداخته‌اند (Parry, 2020; Xiong & Li, 2022; Peng & Xu, 2024; Liu et al, 2024). توسعه کار آفرینی شهری به عنوان یک مفهوم چندبعدی، تحت تأثیر عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی قرار دارد (Muñoz & Cohen, 2016; Huggins & Thompson, 2014; Zhang et al, 2023). در این بخش، به بررسی مؤلفه‌های کلیدی توسعه کار آفرینی شهری و پیشینه تحقیقاتی مرتبط با آن پرداخته می‌شود. هاگینز و تامپسون (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان «توسعه شهری کار آفرینانه: فرهنگ، نهادها و تکامل اقتصادی»، به بررسی عوامل کلیدی توسعه کار آفرینی در مناطق شهری انگلستان پرداختند. آن‌ها با استفاده از یک مدل نظری، فرهنگ، اثربخشی نهادها و تعامل بین این‌ها را به عنوان مؤلفه‌های اساسی شناسایی کردند. این پژوهش بر اهمیت تغییرات سیستمی در فرهنگ و نهادها برای تقویت کار آفرینی، به ویژه در مناطق محروم شهری، تأکید دارد. کوندو و کریشنا (۲۰۱۷) در مقاله خود با عنوان «معرفی کار آفرینی شهری در هند: تحلیلی بر مداخلات برنامه‌ای»، مؤلفه‌های کلیدی توسعه کار آفرینی شهری را بررسی کردند. این مطالعه نشان می‌دهد گذار از سیاست‌های اجتماعی به برنامه‌های اقتصادی، شکل‌گیری مشارکت‌های عمومی - خصوصی و اجرای روش‌های فعال کار آفرینی شهری (مانند بازاریابی شهری، طراحی کاربری اراضی و رقابت بین شهرها برای جذب سرمایه‌گذاری) نقش اساسی در این فرایند دارند. مدل نظری پژوهش یادشده بر تحولات حکمرانی شهری، سیاست‌های مالی و برنامه‌های مأموریت‌محور به عنوان عوامل مؤثر در توسعه کار آفرینی شهری تأکید می‌کند.

یانگ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای با عنوان «اکوسیستم کار آفرینی و رشد اقتصاد شهری - از دیدگاه دانش محور»، تأثیر توسعه اکوسیستم‌های کار آفرینی بر رشد اقتصادی شهرهای چین را بررسی کردند. با تحلیل داده‌های ۳۲ شهر طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۸، نتایج نشان داد این اکوسیستم‌ها از طریق تولید و تسهیل جریان دانش، رشد اقتصادی شهرها را به طور معناداری بهبود می‌بخشند. همچنین، تنوع صنعتی و خدمات فناوری دیجیتال به عنوان عوامل تعدیل‌گر مثبت، رابطه بین اکوسیستم کار آفرینی و رشد شهری را تقویت می‌کنند. این پژوهش با ترکیب دیدگاه دانش محور و ادبیات اکوسیستم‌های کار آفرینی، چارچوب نظری جدیدی برای تحلیل توسعه اقتصادی در سطح شهری ارائه می‌دهد.

کار آفرینی شهری به عنوان یک مکانیسم کلیدی در توسعه اقتصادی پایدار شهرها مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است (Glaeser et al, 2012). اکوسیستم‌های کار آفرینی شهری نقش حیاتی در ایجاد اشتغال، تحریک نوآوری و افزایش رقابت‌پذیری مناطق شهری ایفا می‌کنند (Audretsch & Belitski, 2017). توسعه کار آفرینی شهری با زمینه‌سازی شرایط مساعد اقتصادی همچون اشتغال و خودکفایی مالی شهروندان دارای آثار مثبتی بر اجتماع و فرهنگ شهروندی نیز است و عدم ترویج آن به افزایش مشکلات اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی همچون بیکاری فقر و بزهکاری منجر می‌شود که دارای اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی در بین شهروندان است (Rezvani et al, 2021: 109). بنابراین، شهرها به جای اینکه مکان‌هایی بی‌ثمر برای سرمایه‌گذاری اقتصادی با تراکم کارگران بیکار با انبوه مشکلات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی باشند باید به مراکز رشد و پویایی اقتصادی و اجتماعی در چارچوب توسعه ملی تبدیل شوند. در واقع، می‌توان گفت که شهرها باید آفرینش‌گر فرصت‌های ارزنده برای کار آفرینی و اشتغال‌زایی جمعیت ساکن در آن باشند. از طرفی نیز کار آفرینی به عنوان موتور محرک اقتصاد و کلید توسعه ملی نقش بسیار مهم را در جامعه ایفا می‌کند. فعالیت‌های کار آفرینی و تشکیل کسب‌وکار کوچک حیاتی برای رشد اشتغال کاهش بیکاری و توسعه اقتصادی است که همواره مورد توجه بوده است (Samavati et al, 2022: 129). شهرها نه تنها باید فرصت‌های ارزشمندی برای کار آفرینی و اشتغال‌زایی ساکنان خود فراهم کنند، بلکه باید برای کل جمعیت کشور نیز بستری مناسب برای ایجاد فرصت‌های جدید ایجاد کنند (Ekrami et al, 2014: 56). از جمله دلایل توجه به توسعه کار آفرینی می‌توان به قدرت آن در ایجاد کسب‌وکارهای جدید با ارزش افزوده بالا توسعه کسب‌وکارهای موجود رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی کاهش نرخ بیکاری و در نهایت افزایش سرانه تولید و برقراری عدالت اجتماعی اشاره کرد (Alavi et al, 2020: 295). بنابراین، برای تدوین راهبردها و سیاست‌های مؤثر، شناسایی عوامل تأثیرگذار بر کار آفرینی و تحلیل تعاملات میان آن‌ها، امری ضروری است (Ahmadamini, 2010: 36).

اصفهان، به عنوان یکی از کلان‌شهرهای مهم ایران، از جایگاه ویژه‌ای در حوزه‌های اقتصادی، تاریخی و فرهنگی برخوردار است. این شهر با داشتن پتانسیل‌های قابل توجه در زمینه‌های صنعتی، گردشگری و فناوری، می‌تواند به یکی از کانون‌های اصلی توسعه کار آفرینی در کشور تبدیل شود. با این وجود، علی‌رغم ظرفیت‌های موجود، توسعه کار آفرینی در شهر اصفهان با موانع و چالش‌های متعددی مواجه است که شناسایی و رفع آن‌ها برای تحقق رشد پایدار اقتصادی و اجتماعی ضروری است. در این رابطه برخی از عمده‌ترین چالش‌های توسعه کار آفرینی شهری عبارتند از: کمبود زیرساخت‌های مناسب کار آفرینی (اعم از فیزیکی و دیجیتال)، محدودیت دسترسی به منابع مالی و سرمایه‌گذاری، به ویژه برای استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا، ضعف نظام آموزشی و مهارت‌آموزی کار آفرینی که به عدم آمادگی نیروی انسانی برای فعالیت‌های نوآورانه منجر می‌شود، کمبود حمایت‌های نهادی از سوی سازمان‌های دولتی و بخش خصوصی، چالش‌های اقتصادی کلان نظیر تورم، نوسانات بازار و عدم ثبات شرایط کسب‌وکار، ضعف در بازاریابی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کم‌رغبتی یا عدم آگاهی شهروندان نسبت به فرایندهای کار آفرینی و مزایای مشارکت در آن و نبود سازوکارهای مؤثر برای تشویق و توسعه کسب‌وکارهای پایدار شهری. این چالش‌ها نه تنها مانع رشد کار آفرینی در کلان‌شهر اصفهان می‌شوند، بلکه فرصت‌های اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. بنابراین، بررسی علمی این موانع و ارائه راهکارهای عملیاتی برای رفع آن‌ها می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در تقویت اکوسیستم کار آفرینی شهر اصفهان ایفا کند. ضروری است که در راستای توسعه و تعمیق کار آفرینی شهری، به شناسایی و تحلیل وضعیت عوامل کلیدی مؤثر بر استقرار موفق آن تمرکز شود. توسعه

شکل دهنده فرصت‌های کارآفرینانه عمل می‌کنند و فعالیت‌های کارآفرینانه به طور مستقیم تحت تأثیر این عوامل قرار می‌گیرند. به بیان دقیق‌تر، انگیزه‌ها و اقدامات کارآفرینانه متأثر از مؤلفه‌هایی همچون شرایط فرهنگی، ساختارهای اجتماعی، زیرساخت‌های شهری، ویژگی‌های کالبدی شهر و همچنین عوامل اقلیمی و جغرافیایی هستند. از سوی دیگر، عوامل تقاضای کارآفرینی به ایجاد و گسترش فرصت‌های کارآفرینی کمک می‌کنند. در حالی که عوامل عرضه کارآفرینی که شامل ویژگی‌های فردی و جمعیت‌شناختی می‌شوند، بر کمیت و کیفیت فرصت‌های کارآفرینی تأثیرگذار هستند. این یافته‌ها می‌تواند به عنوان چارچوبی برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در جهت توسعه کارآفرینی شهری مورد استفاده قرار گیرد.

نتایج پژوهش ریزوندی و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مدل کارآفرینی شهری در کلان‌شهرها و شهرهای بزرگ ایران» نشان داد سه عامل اصلی شامل شهر خلاق، زیست‌بوم کارآفرینانه و شرایط تولید/ارائه خدمات کارآفرینانه، تأثیر معناداری بر کارآفرینی شهری دارند. علاوه بر این، مطالعه به نقش تعدیل‌کنندگی متغیرهای تراکم شهری و پیچیدگی محیطی اشاره کرد؛ به طوری که تراکم شهری به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده منفی و پیچیدگی محیطی به عنوان یک عامل تعدیل‌کننده مثبت در رابطه بین متغیرهای مستقل و کارآفرینی شهری عمل می‌کنند. با این حال، یافته‌ها بیانگر آن بود که متغیرهای رقابت شهری و واکنش‌پذیری کارآفرینانه شهری در بستر محیطی کلان‌شهرها و شهرهای بزرگ ایران، نقش میانجی‌گری ایفا نمی‌کنند.

مرور پیشینه تحقیقات انجام‌شده نشان می‌دهد مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و فناوری به طور هم‌زمان بر توسعه کارآفرینی شهری تأثیرگذار هستند. شناخت این مؤلفه‌ها و تعاملات آن‌ها می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا برنامه‌های مؤثرتری برای تقویت کارآفرینی در مناطق شهری طراحی کنند. این پیشینه تحقیق می‌تواند به عنوان مبنای نظری برای بررسی بیشتر مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری مورد استفاده قرار گیرد. توسعه کارآفرینی شهری به عنوان یک فرایند پیچیده و چندوجهی، تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که می‌توان آن‌ها را به دسته‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و فناوری تقسیم‌بندی کرد. در این بخش، به بررسی عمیق‌تر این مؤلفه‌ها و پیشینه تحقیقاتی مرتبط با آن‌ها پرداخته می‌شود. مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و فناوری به طور هم‌زمان بر توسعه کارآفرینی شهری تأثیرگذار هستند. شناخت دقیق این مؤلفه‌ها و تعاملات آن‌ها می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا برنامه‌های مؤثرتری برای تقویت کارآفرینی در مناطق شهری طراحی کنند. لذا لازم است تحقیقات بیشتری در این زمینه انجام شود تا بتوان به راهکارهای جامع‌تری برای توسعه کارآفرینی شهری دست یافت. بر اساس مطالعات انجام‌شده، یکی از عوامل مهم مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری، شناسایی و تحلیل مؤلفه‌های کلیدی است که می‌تواند به شکل‌گیری یک اکوسیستم کارآفرینی موفق کمک کند. این مؤلفه‌ها شامل عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نهادی هستند که باید به‌دقت مورد بررسی قرار گیرند تا بتوان راهکارهای مناسبی برای تقویت کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان ارائه داد. این تحقیق می‌تواند مبنای نظری مستحکم‌تری برای بررسی بیشتر مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری فراهم آورد و به پژوهشگران و سیاست‌گذاران کمک کند تا راهکارهای مؤثرتری برای تقویت این حوزه ارائه دهند. تحلیل مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری می‌تواند به شهرداری‌ها و نهادهای مسئول در طراحی و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مؤثر کمک کند.

مبانی نظری

مفهوم کار، کارآفرینی و توسعه کارآفرینی

از نظر لغوی، واژه «کار» در لغت‌نامه دهخدا مترادف با فعل، عمل و کردار به کار رفته و به معنای «آنچه از شخص یا چیزی صادر شود» تعریف شده است. در فرهنگ معین نیز کار (work, labor) مترادف با پیشه، شغل، مسئولیت و

دانا و همکاران (۲۰۲۲) تحقیقی با عنوان «کارآفرینی شهری و کسب‌وکارهای پایدار در شهرهای هوشمند: بررسی نقش فناوری‌های دیجیتال» انجام دادند. این تحقیق با هدف بررسی تأثیرات کارآفرینی شهری بر کسب‌وکارهای پایدار در شهرهای هوشمند با تأکید بر شرکت‌های فعال فناوری‌محور واقع در شهر تهران و با توجه به نقش فناوری‌های دیجیتال انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد کارآفرینی شهری با استفاده و بهره‌مندی از فناوری‌های دیجیتال با توجه به نیازهای جدید شهرها و دستیابی به پایداری کسب‌وکار در شهرهای هوشمند، نگاه‌های مورد مطالعه را در دو بعد کمی و کیفی ایجاد و توسعه می‌دهد.

یان و ژائو (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان «کارآفرینی متنوع شهری و نتایج بحث‌برانگیز آن در احیای مجتمع‌های مرکز محله (NCC) در چنگدو، کشور چین»، از روش‌های ترکیبی (کیفی - کمی) طی یک دوره ۶ ساله استفاده کردند. یافته‌های محوری این پژوهش نشان داد توسعه و نوسازی مجتمع‌های مرکز محله تحت تأثیر سه الگوی متمایز کارآفرینی شهری قرار دارد: ۱. کارآفرینی جامعه‌بنیان (متکی بر نخبگان محلی)؛ ۲. کارآفرینی نهادمحور (با محوریت شرکت‌های دولتی)؛ ۳. کارآفرینی مشارکتی (بر مبنای همکاری بخش عمومی و خصوصی). این مطالعه با ارائه تحلیل عمیق از تجربه چنگدو، چارچوبی نوین برای درک پویایی‌های کارآفرینی در پروژه‌های نوسازی شهری ارائه می‌کند.

غفاری گیلاننده و افروز (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان «مدل‌سازی ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در بستر سازی برای کارآفرینی با استفاده از منطق فازی (مورد مطالعه: شهر اردبیل)»، مؤلفه‌های مطرح در سطح‌بندی عملکرد مدیریت شهری اردبیل را در دو محور توانمندسازی و پشتیبانی از کارآفرینان و تدارک محیط مناسب برای کارآفرینی طبقه‌بندی کردند که نتایج بیانگر وضعیت نامناسب عملکرد مدیریت شهری در بستر سازی برای کارآفرینی بود.

نتایج مطالعه باثانی هزه‌جان و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله‌ای با عنوان «مؤلفه‌های تحقق حکمرانی کارآفرینانه شهری»، نشان دادند شاخص‌های اصلی حکمرانی کارآفرینانه شهری در ۷ طبقه اصلی جایگاه‌سازی، چابک‌سازی، یکپارچه‌سازی، تمرکززدایی، مشارکت‌پذیری، قانون‌مداری و پاسخ‌گویی قرار می‌گیرد.

علوی و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی نقش کارآفرینی در ارتقای درآمدهای پایدار شهری با رویکرد پویایی‌شناسی سیستم‌ها»، به تحلیل تأثیر توسعه کارآفرینی شهری بر بهبود درآمدهای پایدار شهری تهران پرداختند. در این مطالعه، با به‌کارگیری روش مدل‌سازی سیستم‌دینامیکی، شبیه‌سازی‌هایی روی یکی از مناطق تحت پوشش شهرداری تهران انجام شد. یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود که با تمرکز بر توسعه کارآفرینی شهری، سهم درآمدهای پایدار شهری از ۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به ۱۳/۷ درصد در سال ۱۴۰۴ افزایش خواهد یافت. این نتایج می‌تواند به عنوان چارچوبی برای طراحی و تدوین راهبردهای یکپارچه در راستای توسعه هم‌زمان کارآفرینی شهری و درآمدهای پایدار شهری مورد استفاده قرار گیرد.

دل‌انگیزان و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان «مؤلفه‌های شهر کارآفرین» نشان دادند علل لازم برای طراحی شهر کارآفرین عبارت‌اند از: معماری اقتصادی و صنعتی، فرهنگ، دانشگاه پیشرو و حکمرانی نوآورانه و کارآفرینانه. علل مشارکت‌کننده عبارت‌اند از: زیرساخت‌های شهری، مؤسسه‌ها و سازمان‌های پیشرو و شبکه‌سازی. همچنین از میان علل مشارکت‌کننده، زیرساخت‌های شهری بالاترین رتبه را داشتند. در این مطالعه با هدف دستیابی به مؤلفه‌های اکوسیستم کارآفرینی بر اساس شرایط ۴ شهر برتر دنیا از منظر کارآفرینی (دره سیلیکون، نیویورک، لندن و بوستون) صورت گرفت.

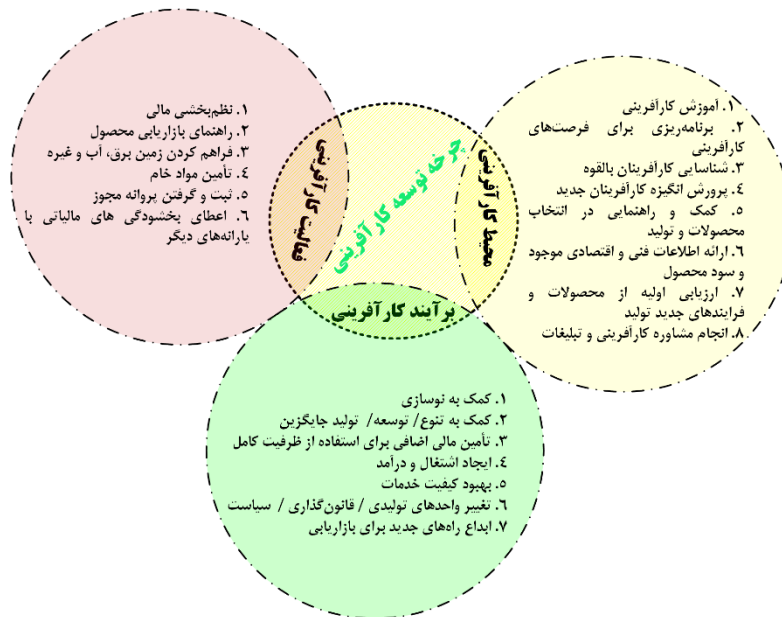
حیبی‌نژاد (۲۰۱۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی کارآفرینی شهری در شهر شیراز پرداخت. یافته‌های این پژوهش نشان داد برای دستیابی به کارآفرینی شهری کارآمد، مدیران شهری باید به سه دسته اصلی عوامل شامل عوامل محیطی، عوامل تقاضا و عوامل عرضه کارآفرینی توجه ویژه‌ای داشته باشند. عوامل محیطی به عنوان بستر اصلی

دارند، اما این کارآفرین است که با استفاده از طرح و هدایت اجرا، فرایند تولید را به شکل نوآورانه‌ای پیش می‌برد. یکی از ویژگی‌های مهم کارآفرین «نوآوری» است. علاوه بر این، ویژگی‌های دیگری همچون مسئولیت‌پذیری، ریسک‌پذیری، متعادل تعهد کاری بالا و مانند این‌ها را برای کارآفرینان برشمرده‌اند (Ahanchian & Ghorrooneh, 2019: 22-23).

توسعه کارآفرینی به عنوان فرایندی پیچیده، بلندمدت و همه‌جانبه، نقش محوری در رشد و پیشرفت اقتصادی کشورها ایفا می‌کند. در واقع، کارآفرینی به یکی از ابزارهای راهبردی و مؤثر اقتصادی در جوامع پیشرفته تبدیل شده، به طوری که رشد و توسعه اقتصادی کشورها تا حد زیادی مرهون تلاش‌ها و فعالیت‌های کارآفرینانه است. از این رو، دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی مستلزم توجه جدی به توسعه کارآفرینی است (Ahmadamini, 2010: 36-37). توسعه کارآفرینی به معنای افزایش احتمال وقوع رفتارهای کارآفرینانه در تمامی ابعاد آن است. اقداماتی همچون افزایش فرصت‌های کارآفرینی، تقویت انگیزه و علاقه شهروندان به فعالیت‌های کارآفرینانه، توانمندسازی آن‌ها برای موفقیت در فرایند کارآفرینی و ایجاد مکانیسم‌های حمایتی و هدایتی، از جمله اقدامات توسعه‌ای در این حوزه به شمار می‌روند (Yadolahi Farsi et al, 2019: 51). این فرایند دربرگیرنده شرایط محیطی و بستری لازم برای فعالیت‌های کارآفرینانه است و در بلندمدت بر ابعاد مختلف زندگی انسانی و محیط‌های زیست تأثیر می‌گذارد. در میان‌مدت، این توسعه به تغییرات ساختاری، افزایش بهره‌وری و تولید باکیفیت منجر می‌شود و در کوتاه‌مدت، رشد کمی را به همراه دارد (Sajasi Qeidari et al, 2016) (شکل ۱).

وظیفه آمده است. در متون علمی نیز واژه کار همواره با مفاهیم مشابه دیگری همچون شغل (job)، حرفه (vocation)، پیشه (profession)، وظیفه (task) و مسئولیت شغلی (duty) همراه است. در اینجا مفهوم کار در معنای وسیع آن مد نظر بوده و منظور از آن هر عملی است که با هدف کسب معیشت انجام می‌شود (Ahanchian & Ghorrooneh, 2019: 6-7). در تعریف مفهوم کار، بیان شده است که کار فعالیتی است که فرد با به‌کارگیری توانایی‌های فیزیکی یا ذهنی خود، به منظور تولید کالا یا ارائه خدمات انجام می‌دهد. همچنین، کار به عنوان فرایندی توصیف شده است که در آن انسان با دخالت در طبیعت، تغییر یا تکمیل (و گاه تخریب) مواد و اشیاء را به منظور برآورده ساختن نیازهای مادی خود انجام می‌دهد. با این حال، تعریف کار بسته به دیدگاه‌های مختلف و زمینه‌های مطالعاتی می‌تواند ابعاد و تعابیر متفاوتی به خود بگیرد (Jamalizadeh, 2010: 56).

کارآفرینی (Entrepreneurship) به عنوان مفهومی چندبعدی، از زوایای گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است و اجماع نظر وجود دارد که در شرایط کنونی، کارآفرینی می‌تواند به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه عمل کند (Sajasi Qeidari et al, 2016). ریشه مفهوم کارآفرینی به کشور فرانسه بازمی‌گردد. این اصطلاح از واژه فرانسوی «Entreprendre» گرفته شده که به معنای متعهد شدن برای انجام یک کار است. برای اولین بار، اقتصاددانی به نام کانتیلون در سال ۱۷۳۲ از واژه کارآفرین برای توصیف فردی استفاده کرد که محصولات تولیدشده توسط دیگران را خریداری کرده، با افزودن ارزش به آن‌ها، آن محصولات را با قیمتی بیشتر به فروش می‌رساند. طراح و مجری نیز نقش مهمی در تولید

شکل ۱. چرخه توسعه کارآفرینی

مناطق پی بردند (Becker et al, 2012). مطالعات مختلف نشان داده‌اند یکی از اهداف مهم توسعه اقتصادی، چه در شهرها و چه در روستاها، ایجاد اشتغال است و کارآفرینی به عنوان مهم‌ترین سازوکار و ابزار این امر شناخته می‌شود. کارآفرینی به کاهش بیکاری، افزایش بهره‌وری افراد و منابع و در نهایت افزایش درآمد جامعه منجر می‌شود (Sayyad Bidhendi, 2012: 42).

امروزه، سیاست‌های توسعه منطقه‌ای به سرعت به سمت سیاست‌های مبتنی بر دانش و نوآوری حرکت می‌کنند (Azimi & Mirabolghasemi-Bahabadi, 2007: 145). مطالعات اخیر نشان می‌دهند کیفیت نهادها و کارایی رهبری

الگوی کارآفرینی و توسعه شهری - منطقه‌ای

در دوران معاصر، کارآفرینی شهری به عنوان راه‌حلی برای مقابله با بحران بیکاری و چالش‌های ناشی از آن، بستری مناسب برای شهروندان فراهم می‌کند. از این رو، مباحث اخیر در مطالعات جغرافیای اقتصادی به طور فزاینده‌ای بر شهرهای خلاق و نقش خلاقیت در دستیابی به رشد اقتصادی متمرکز شده‌اند (Acs et al, 2008). کارآفرینی، همچون بسیاری از مفاهیم دیگر، از دیرباز در قلب شهرها و مناطق وجود داشته است، اگرچه اقتصاددانان و سیاست‌گذاران منطقه‌ای تنها چند دهه پیش به اهمیت آن در توسعه پایدار

ضروری، ایجاد درآمد و اشتغال برای شهروندان صورت می‌گیرد. از جمله مصادیق این نوع کارآفرینی می‌توان به کسب‌وکارهای خانگی (Home Based Business, HB) و کسب‌وکارهای کوچک (Small Business, SB) در محدوده شهرها اشاره کرد (Kanani, 2007: 19). رویکرد کارآفرینی شهری نشان‌دهنده تغییر جهت دولت‌های محلی از فعالیت‌های سنتی مرتبط با ارائه خدمات رفاهی و محلی، به سمت اتخاذ نقش تسهیل‌گر و نظارتی در توسعه اقتصادی محلی است. این رویکرد بر ریسک‌پذیری، نوآوری، جست‌وجوی پیشرفت و انگیزه سودآوری تأکید دارد. همچنین، کارآفرینی شهری به عنوان استعاره‌ای برای شهرهایی به کار می‌رود که در آن مقامات محلی و نخبگان شهری در سیاست‌های شهری مشارکت می‌کنند تا به بازسازی فضاهای تولید و مصرف دست یابند (Madureira, 2014).

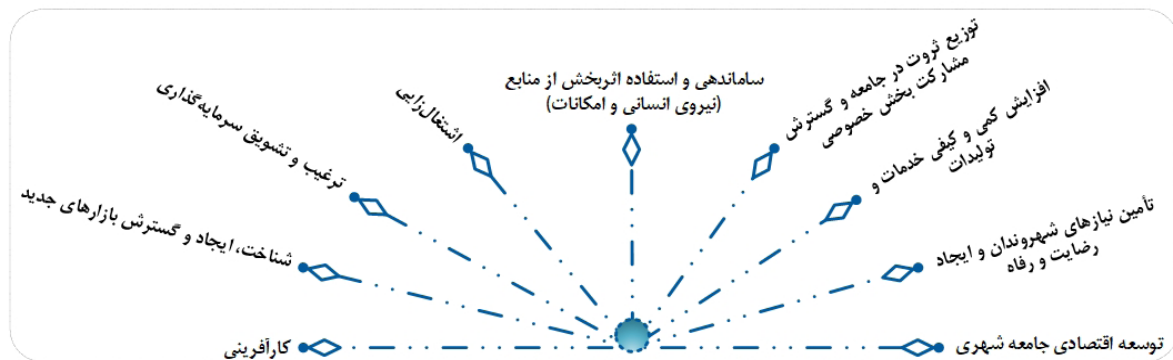
اثرات کارآفرینی در توسعه جوامع شهری

در شکل ۲ فرایند تأثیرگذاری کارآفرینی بر توسعه اقتصادی جوامع شهری به طور دقیق تبیین شده است (Kanani, 2007: 19). کارآفرینی شهری به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی در نظام اقتصادی شهرها، موجب بهینه‌سازی کاربرد امکانات و منابع موجود، به‌ویژه سرمایه انسانی، می‌شود. این پدیده نه تنها از طریق ایجاد اشتغال، به کاهش نرخ بیکاری کمک می‌کند، بلکه در تعدیل توزیع ثروت، تقویت نقش بخش خصوصی و ارتقای سطح کیفی و کمی خدمات و تولیدات شهری نیز تأثیر بسزایی دارد. بر اساس مطالعات انجام‌شده، فعالیت‌های کارآفرینانه در بافت‌های شهری، از یک‌سو به تأمین نیازهای اساسی شهروندان می‌پردازند و از سوی دیگر، با افزایش رضایتمندی و بهبود شاخص‌های رفاه اجتماعی، زمینه را برای تحقق توسعه اقتصادی پایدار شهری فراهم می‌سازند. این فرایند در چارچوب نظریه‌های توسعه درون‌زا و اقتصاد شهری قابل تحلیل است که بر نقش محوری نوآوری و سرمایه‌گذاری‌های کارآفرینانه در پویایی نظام‌های شهری تأکید دارند (Muñoz & Cohen, 2016; Lin et al, 2023).

نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود شاخص‌های رفاه منطقه‌ای ایفا می‌کنند (Rodríguez-Pose & Di Cataldo, 2015). این ارتباط زمانی تقویت می‌شود که رهبری با ظرفیت‌های نوآورانه و دانش‌محور تلفیق شود. از یک‌سو، کارآفرینی نوآورانه به عنوان موتور محرکه رشد بلندمدت مناطق شناخته می‌شود (Audretsch et al, 2023) و از سوی دیگر، حکمرانی کارآمد و رهبری اثربخش، پیش‌شرط تحقق توسعه متوازن منطقه‌ای محسوب می‌شود. رهبری کارآمد در سطح منطقه‌ای مستلزم تدوین راهبردهای پیش‌بینانه، ترسیم چشم‌اندازهای توسعه، درک عمیق از سازوکارهای نهادی و توانایی مدیریت محدودیت‌ها همراه با جلب مشارکت عمومی است (Beer et al, 2018). همچنین، تلفیق نوآوری و رهبری، مستلزم شناسایی کنشگران یادگیرنده و تقویت اکوسیستم‌های خلاق است. این رویکرد، چارچوبی یکپارچه برای تحلیل پویایی‌های توسعه منطقه‌ای در اقتصاد دانش‌محور ارائه می‌دهد.

کارآفرینی شهری به عنوان یکی از مباحث جدید مطرح در حوزه مدیریت شهری، مورد توجه ویژه قرار گرفته است. این مفهوم در ادبیات توسعه شهری، به مجموعه‌ای از راهبردهای نوآورانه و فعال اشاره دارد که با هدف ارتقای ظرفیت‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی شهرها طراحی می‌شود. این رویکرد با تکیه بر مکانیسم‌های خلاقانه، به دنبال افزایش بهره‌وری فضای شهری، بهبود ارزش‌های عمومی و خصوصی، ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و ارتقای شاخص‌های رفاه اجتماعی است (Audretsch, 2015). این مفهوم دارای سه ویژگی اصلی است: (۱) مشارکت بخش خصوصی و عمومی برای جذب سرمایه‌گذاری در حوزه‌های نوین، (۲) رفتار کارآفرینانه بخش‌های خصوصی و عمومی که شامل اقدامات جسورانه و خارج از چارچوب‌های برنامه‌ریزی شده متعارف است و (۳) توجه ویژه به تأثیرات سیاسی، به‌ویژه توزیع قدرت در اجرای پروژه‌های شهری، با در نظر گرفتن صرفه‌جویی مکانی و اقتصادی در توسعه شهر (Harvey, 1989).

کارآفرینی شهری به فعالیت‌های کارآفرینانه‌ای اطلاق می‌شود که در محدوده جغرافیایی شهرها انجام می‌شود و با هدف بهبود کیفیت زندگی، تأمین خدمات

شکل ۲. فرایند تأثیر کارآفرینی در توسعه اقتصادی جوامع شهری

در چارچوب نظریه‌های توسعه اقتصادی - فضایی، حاصل تعامل پویا و چندسطحی میان نهادهای حکمرانی، بخش خصوصی، مراکز علمی و پژوهشی و نهادهای جامعه مدنی است (Audretsch & Belitski, 2021). بر اساس دیدگاه‌های نوین در مطالعات شهری، شهرهای کارآفرین با هدف تقویت رقابت‌پذیری در مقیاس محلی، منطقه‌ای و جهانی، به عنوان موتورهای محرکه رشد اقتصادی و کاتالیزورهای نوآوری عمل می‌کنند (Mayer, 2011). در این پارادایم، کارآفرینی فقط به عنوان یک فعالیت اقتصادی فردی تلقی نمی‌شود، بلکه به مثابه یک سیستم پیچیده نهادی مورد توجه قرار می‌گیرد که مستلزم هماهنگی و هم‌افزایی بین عوامل مختلف اقتصادی، حکمرانی، اجتماعی و فضایی است (UN-Habitat, 2022). شهر کارآفرین به طور ویژه در

شهر کارآفرین

مفهوم شهر کارآفرین (Entrepreneur City) برای نخستین بار هم‌زمان با ظهور شهرهای جهانی و گسترش نظریه‌های مرتبط با بازاریابی شهری و رشد شهری در دهه‌های ۱۹۷۰ و به‌ویژه ۱۹۸۰ میلادی مطرح شد. ابتدا، این مفهوم بیشتر ماهیتی اقتصادی داشت (Rafieyan & Mohammadi Aydaghmish, 2017: 6؛ به نقل از Matexas, 2007). شهر کارآفرین به عنوان یک الگوی توسعه شهری پیشرو تعریف می‌شود که با طراحی و پیاده‌سازی سیاست‌ها و راهبردهای ساختاریافته، محیطی پویا، نوآورانه و تسهیل‌گر را برای رشد و توسعه کسب‌وکارهای نوپا، ارتقای کارآفرینی و جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی فراهم می‌آورد (Audretsch & Belitski, 2017). این مفهوم

فقرات این رویکردهاست و بر اساس معیارهای فرهنگی، تصویرسازی شهری و نوآوری انجام می‌شود (Van den Berg et al, 2003). این امر به شهرها کمک می‌کند تا به مقاصد جذابی برای زندگی و سرمایه‌گذاری تبدیل شوند.

اهداف چندبعدی توسعه: سیاست‌گذاران در این چارچوب، اهدافی فراتر از رشد اقتصادی صرف را دنبال می‌کنند که شامل ابعاد اجتماعی، محیطی و فرهنگی می‌شود (Portney, 2002). این نگاه جامع به توسعه در مطالعات اخیر مورد تأکید قرار گرفته است (UN-Habitat, 2016).

شبکه‌های مشارکتی به جای ساختارهای سلسله‌مراتبی: این رویکردها بر ایجاد شبکه‌های همکاری بین دولت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی تأکید دارند (Healey, 1997). تحقیقات نشان می‌دهند چنین ساختارهای انعطاف‌پذیری به نوآوری و کارایی بیشتر منجر می‌شوند (Sorensen & Torfing, 2007).

کارآفرینی شهری نقش اساسی در توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها ایفا می‌کند و به عنوان عاملی کلیدی در ایجاد اشتغال، افزایش بهره‌وری و بهبود کیفیت زندگی شهری شناخته می‌شود (Audretsch & Belitski, 2017). این پدیده تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، اجتماعی، نهادی و محیطی قرار دارد که به صورت نظام‌مند و در تعامل با یکدیگر عمل می‌کنند (Stam, 2015). مطالعات نشان می‌دهند موفقیت کارآفرینی شهری مستلزم توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان به این عوامل و ایجاد بسترهای مناسب برای رشد کسب‌وکارهاست (Glaeser et al, 2012). از جمله این بسترها می‌توان به توسعه زیرساخت‌های دیجیتال، تسهیل دسترسی به منابع مالی، کاهش موانع اداری و تقویت اکوسیستم نوآوری اشاره کرد (World Bank, 2020).

همچنین، پژوهش‌ها تأکید دارند که کارآفرینی شهری نه تنها به عنوان یک عامل اقتصادی، بلکه به عنوان محرکی برای تحولات اجتماعی و افزایش تاب‌آوری شهری عمل می‌کند. برای ایجاد یک محیط کارآفرینی موفق در شهرها، لازم است این عوامل به طور هماهنگ تقویت شوند. سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان شهری و ذی‌نفعان محلی باید با درک این عوامل، استراتژی‌های مناسبی برای حمایت از کارآفرینی طراحی کنند (شکل ۳).

قالب سه بعد اصلی تعریف می‌شود: نخست، شهر کارآفرین با به کارگیری استراتژی‌های مبتنی بر خلاقیت، رقابت اقتصادی را در مقایسه با سایر شهرها و محیط‌های اقتصادی حفظ کرده و تقویت می‌کند. دوم، این استراتژی‌ها ماهیتی واقع‌گرایانه و انعطاف‌پذیر دارند و به صورت مشروط یا محدود طراحی نشده‌اند، بلکه به شکلی روشن و ساختاریافته فرمول‌بندی شده و به طور فعالانه در قالب رویکردهای کارآفرینانه پیگیری می‌شوند. سوم، بنیان‌گذاران و مدیران شهرهای کارآفرین، مفاهیم و اصول کارآفرینی را به طور کامل می‌پذیرند و شهرها را به عنوان نهادی کارآفرینانه توصیف و عرضه می‌کنند (Rizvandi & Mahjour, 2020: 6).

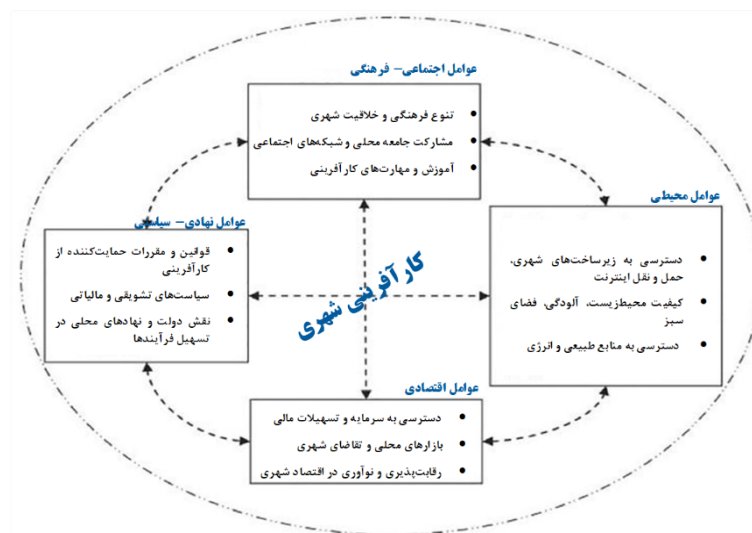
رویکردهای کارآفرینی شهری دارای ویژگی‌های متمایزی هستند (Rafieiyan, 2017; Mohammadi Aydaghmish & J Jessop & Ngai-Ling 2000; به نقل از: OECD Territorial Reviews, 2007; Biddulph, 2011). از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

توسعه اقتصاد محلی به جای کنترل متمرکز: این رویکردها به جای مدیریت متمرکز رشد اقتصادی، بر تحریک و تقویت اقتصاد محلی تأکید دارند (Pike et al, 2016). مطالعات نشان می‌دهند چنین استراتژی‌هایی به پویایی بیشتر اقتصادهای شهری منجر می‌شوند (Moulaert & Sekia, 2003).

کاربرد مکانیسم‌های بازار با حداقل مداخله دولت: رویکردهای کارآفرینانه شهری به طور فزاینده‌ای از ابزارهای بازار برای دستیابی به اهداف عمومی استفاده می‌کنند (Harvey, 1989). این امر شامل به کارگیری راهبردهای خلاقانه توسط شهرها برای ارتقای منافع عمومی با کمترین مداخله مستقیم دولتی است (Jessop, 1998).

رقابت‌پذیری شهری به عنوان ابزار استراتژیک: در این چارچوب، رقابت‌پذیری به عنوان مکانیسمی برای مواجهه با چالش‌های بین شهری مورد استفاده قرار می‌گیرد (Kresl & Singh, 2012). پژوهش‌ها نشان می‌دهند شهرهای موفق از این استراتژی برای جذب سرمایه‌گذاری و استعدادهای استفاده می‌کنند (Florida, 2003).

برنامه‌ریزی استراتژیک به عنوان پایه اصلی: برنامه‌ریزی استراتژیک ستون

شکل ۳. مدل نظری عوامل مؤثر بر کارآفرینی شهری

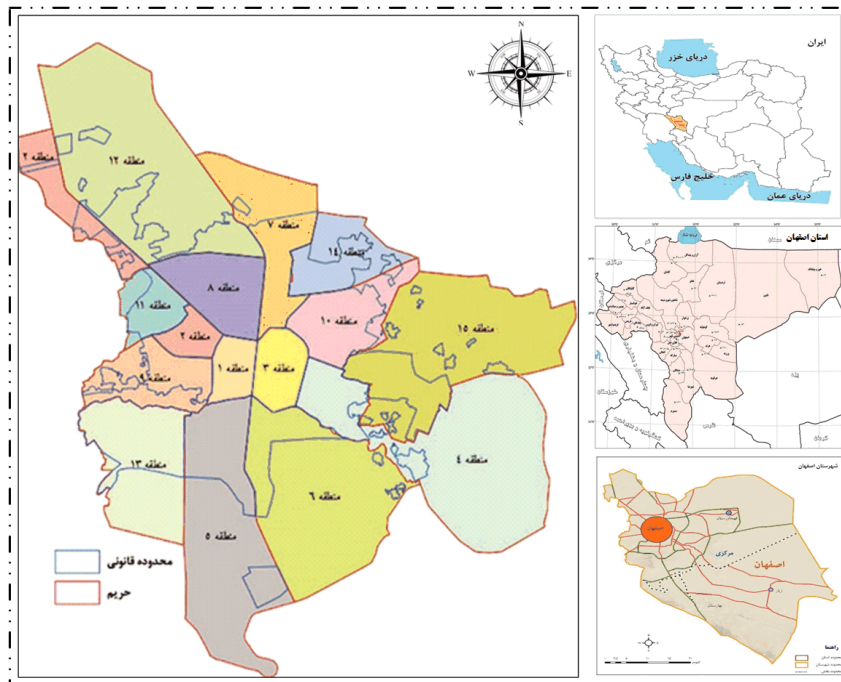
شهرستان اصفهان واقع شده و به دلیل موقعیت استراتژیک خود در قلب فلات ایران، همواره مورد توجه حکمرانان و مدیران کشور بوده است. توسعه این شهر طی قرن‌های متمادی عمدتاً به سمت جنوب غربی صورت گرفته است، چرا که این منطقه از منابع آب فراوان و شرایط آب‌وهوایی مطلوب برخوردار

موقعیت جغرافیایی کلان‌شهر اصفهان

کلان‌شهر اصفهان، مرکز این استان، با طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۳۸ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه شمالی، پس از تهران و مشهد، سومین شهر پرجمعیت ایران محسوب می‌شود. این شهر تاریخی در شمال غرب

بوده است. این ویژگی‌ها نه تنها به رشد و شکوفایی اصفهان کمک کرده‌اند، بلکه آن را به یکی از مراکز مهم تاریخی، فرهنگی و اقتصادی ایران تبدیل کرده‌اند (Isfahan Municipality, 2015: 30-32). شکل ۴، موقعیت جغرافیایی شهر اصفهان را نشان می‌دهد. شهر اصفهان دارای ۱۵ منطقه شهری است (Isfahan Municipality, 2023: 18). طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر اصفهان ۱,۹۶۱,۲۶۰ نفر (۶۱۹,۰۹۱ خانوار) نفر برآورد شده است (Statistical Center of Iran, 2019).

شهر اصفهان دارای ۱۵ منطقه شهری است. این ویژگی‌ها نه تنها به رشد و شکوفایی اصفهان کمک کرده‌اند، بلکه آن را به یکی از مراکز مهم تاریخی، فرهنگی و اقتصادی ایران تبدیل کرده‌اند (Isfahan Municipality, 2015: 30-32). شکل ۴، موقعیت جغرافیایی شهر اصفهان را نشان می‌دهد. شهر اصفهان دارای ۱۵ منطقه شهری است (Isfahan Municipality, 2023: 18). طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر اصفهان ۱,۹۶۱,۲۶۰ نفر (۶۱۹,۰۹۱ خانوار) نفر برآورد شده است (Statistical Center of Iran, 2019).

شکل ۴. موقعیت جغرافیایی شهر اصفهان

کافی در حوزه اهداف و قلمروی مطالعه انتخاب شدند. نمونه‌گیری به روش هدفمند انجام گرفت تا اطمینان حاصل شود که مشارکت‌کنندگان از تخصص و آگاهی لازم در زمینه موضوع پژوهش برخوردار هستند (جدول ۱).

روش تحقیق پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۵ نفر از خبرگان دانشگاهی، کارشناسان و مدیران نهادی - سازمانی بوده است که بر اساس دانش و تجربه

جدول ۱. نحوه توزیع خبرگان و کارشناسان

سابقه فعالیت			تحصیلات			تعداد	کارشناسان
بالای ۲۰ سال	۱۰-۲۰ سال	زیر ۱۰ سال	دکتری	کارشناسی ارشد	کارشناسی		
۶	۱۰	۷	۵	۱۴	۸	۲۷	کارشناسان و مدیران
۵	۷	۱۰	۱۸	-	-	۱۸	خبرگان دانشگاهی

گویه، عوامل سیاسی و قانونی با ۳ گویه، عوامل اجتماعی شهر با ۲۳ گویه، عوامل اقتصادی شهر با ۶ گویه، عوامل محیطی شهر با ۶ گویه و عوامل فرهنگی شهر با ۳ گویه) که مبتنی بر بررسی مبانی نظری، پیشینه پژوهش و نظرات کارشناسان بود استفاده شد و بین حجم نمونه توزیع شد. پرسشنامه تحقیق حاضر بر اساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت بر اساس طیف و وضعیت (بسیار نامناسب تا بسیار مناسب) برای سنجش وضعیت و اولویت‌بندی شاخص‌ها و مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری در کلان‌شهر اصفهان طراحی شد (شکل ۵).

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS استفاده شد و آزمون‌های آماری تی‌تست و فریدمن به کار گرفته شدند. در این تحقیق، روش گردآوری اطلاعات به دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی انجام شد. در بخش کتابخانه‌ای، با مراجعه به منابع معتبر و فیش‌برداری از مطالب مرتبط، مبانی نظری و پیشینه پژوهش گردآوری شد. در بخش میدانی نیز با طراحی و توزیع پرسشنامه، داده‌های مورد نیاز از جامعه نمونه جمع‌آوری شد. این ترکیب روش‌ها امکان دستیابی به اطلاعات جامع و دقیق را فراهم کرد و به تحلیل بهتر یافته‌های پژوهش کمک کرد. در این بخش از پرسشنامه محقق ساخته در زمینه توسعه کارآفرینی شهری با ۴۵ سؤال و در شش مؤلفه (حکمروابی خوب شهری با ۴

بسیار نامناسب	متوسط نامناسب	بسیار مناسب	بسیار مناسب	بسیار مناسب	گفتارها
(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	
t_i	e_i	d_i	c_i	b_i	a_i
					N_i

شکل ۵. طیف پاسخ‌گویی پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت

روایی و پایایی ابزار پژوهش
در این پژوهش روایی ابزار اندازه‌گیری با استناد به نظر کارشناسان تأمین شد. با توجه به نتایج ارائه‌شده در جدول ۲، از آنجا که ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی عوامل بالاتر از مقدار مبنا (۰/۷) بوده است، پرسشنامه مورد استفاده از پایایی (قابلیت اعتماد) مطلوبی برخوردار است.

جدول ۲. ضریب آلفای کرونباخ برای ابعاد پرسشنامه

ضریب آلفا	مؤلفه
۰.۸۰۱	حکروایی خوب شهری
۰.۷۶۰	عوامل سیاسی و قانونی
۰.۷۶۱	عوامل اجتماعی شهر
۰.۷۹۱	عوامل اقتصادی شهر
۰.۷۷۵	عوامل محیطی شهر
۰.۸۴۳	عوامل فرهنگی شهر
۰.۷۸۸	کل

بررسی نرمال بودن داده‌ها
برای بررسی فرض نرمال بودن متغیرهای مطالعه از آزمون کولموگروف-اسمیرنف تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان‌دهنده آن است که فرض نرمال بودن برای تمام متغیرها را نمی‌توان رد کرد ($P > 0.05$). نتایج این آزمون در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنف برای بررسی نرمال بودن مؤلفه‌های تحقیق

p-value	آماره آزمون	حجم نمونه	ابعاد
۰/۵۴۷	۰/۶۱۳	۴۵	حکروایی خوب شهری
۰/۳۵۰	۰/۹۳۲	۴۵	عوامل سیاسی و قانونی
۰/۵۶۲	۱/۰۷۵	۴۵	عوامل اجتماعی شهر
۰/۴۶۳	۰/۶۳۰	۴۵	عوامل اقتصادی شهر
۰/۳۹۸	۰/۵۲۱	۴۵	عوامل محیطی شهر
۰/۴۳۲	۰/۸۵۲	۴۵	عوامل فرهنگی شهر

۳/۶۴، بیشترین مقدار میانگین و شاخص «زیرساخت شهری» با مقدار عددی ۳/۳۳، دارای کمترین میانگین بود. به طور کلی، نتایج نشان داد شاخص‌های مؤلفه حکروایی خوب شهری در ساختار توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارند.

ارزیابی وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کارآفرینی شهری
بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه حکروایی خوب شهری
برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه حکروایی خوب شهری از ۴ شاخص استفاده شده است. بر اساس محاسبات انجام‌شده (جدول ۴) در میان شاخص‌های مورد مطالعه، شاخص «آینده‌نگاری شهری» با مقدار میانگین

جدول ۴. بررسی وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
حکمرانی خوب شهری	مدیریت کارآمد شهری	۳.۳۳	۰.۹۷۷۰	۲۲.۸۸۷	۴۴	۰.۰۰۰
	برنامه‌ریزی شهری	۳.۵۳	۰.۹۹۰۹	۲۳.۹۲۱	۴۴	۰.۰۰۰
	زیرساخت شهری	۳.۴۹	۰.۸۹۵۰	۲۶.۱۵۰	۴۴	۰.۰۰۰
	آینده‌نگاری شهری	۳.۶۴	۰.۹۸۰۶	۲۴.۹۳۱	۴۴	۰.۰۰۰

دارای کمترین میانگین بود. به طور کلی، نتایج بیانگر آن است که شاخص‌های مؤلفه سیاسی و قانونی مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در کلان‌شهر اصفهان، در سطح متوسطی قرار دارند. این یافته بیانگر آن است که سیاست‌ها و قوانین موجود، اگرچه تا حدی بستر لازم را برای توسعه کارآفرینی فراهم کرده‌اند، اما هنوز به سطح مطلوب و اثرگذاری مطلوب نرسیده‌اند.

بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی

برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی از ۳ شاخص استفاده شده است. بر اساس محاسبات انجام‌شده (جدول ۵) در میان شاخص‌های مورد مطالعه، شاخص «سیاست شهری» با مقدار میانگین ۳/۶۲، بیشترین مقدار میانگین و شاخص «نظارت بر شهر» با مقدار عددی ۳/۱۱،

جدول ۵. بررسی وضعیت مؤلفه‌های عوامل سیاسی و قانونی

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل سیاسی و قانونی	شهر قانون‌مدار	۳.۵۱	۰.۸۹۵۰	۲۶.۳۱۷	۴۴	۰.۰۰۰
	سیاست شهری	۳.۶۲	۰.۷۱۶۳	۲۳.۹۲۱	۴۴	۰.۰۰۰
	نظارت بر شهر	۳.۱۱	۱.۰۲۷۴	۲۰.۳۱۳	۴۴	۰.۰۰۰

۳/۶۷ بیشترین مقدار میانگین و شاخص‌های «نوآوری شهری» با مقدار عددی ۳/۰۹، شهر ریسک‌پذیر ۳/۱۳، ظرفیت شهری ۳/۱۳ و شهر پیشرو ۳/۱۶ دارای کمترین میانگین بودند. تحلیل شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهری در توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان حاکی از وضعیت متوسط این شاخص‌ها است.

بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهری

برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی و قانونی از ۳ شاخص استفاده شده است. بر اساس محاسبات انجام‌شده (جدول ۶) در میان شاخص‌های مورد مطالعه، شاخص «انگیزش شهری» با مقدار میانگین ۳/۹۳، شاخص «هم‌افزایی شهری» با میانگین ۳/۷۳ و شاخص شهر چابک با مقدار

جدول ۶. بررسی وضعیت مؤلفه‌های عوامل اجتماعی شهر

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل اجتماعی شهری	شهر دانش‌محور	۳.۴۷	۰.۶۶۰۶	۳۵.۲۰۴	۴۴	۰.۰۰۰
	آگاهی شهری	۳.۵۶	۰.۸۹۳۳	۲۶.۷۰۰	۴۴	۰.۰۰۰
	روابط اجتماعی شهری	۳.۴۹	۰.۹۴۴۴	۲۴.۷۸۲	۴۴	۰.۰۰۰
	همکاری شهری	۳.۴۲	۰.۸۶۵۷	۲۶.۵۱۷	۴۴	۰.۰۰۰
	هم‌افزایی شهری	۳.۷۳	۰.۶۱۷۹	۴۰.۵۳۰	۴۴	۰.۰۰۰
	انگیزش شهری	۳.۹۳	۰.۷۵۰۸	۳۵.۱۴۵	۴۴	۰.۰۰۰
	نگرش کارآفرینی به شهر	۳.۳۶	۰.۹۳۳۱	۲۴.۱۲۳	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر آموزش‌مدار	۳.۲۹	۰.۸۹۵۰	۲۴.۶۵۱	۴۴	۰.۰۰۰
	نوآوری شهری	۳.۰۹	۱.۰۱۸۵	۲۰.۳۴۴	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر ریسک‌پذیر	۳.۱۳	۰.۸۴۲۱	۲۴.۹۶۱	۴۴	۰.۰۰۰
	منابع انسانی شهر	۳.۴۴	۰.۸۴۰۹	۲۷.۴۷۹	۴۴	۰.۰۰۰
	تجربه شهری	۳.۳۶	۰.۹۳۳۱	۲۴.۱۲۳	۴۴	۰.۰۰۰
	مهارت شهری	۳.۵۶	۰.۹۴۲۸	۲۵.۲۹۸	۴۴	۰.۰۰۰

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل اجتماعی شهری	تحقیق و پژوهش شهری	۳.۳۱	۰.۸۷۴۴	۲۵.۴۰۱	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر چابک	۳.۶۷	۰.۹۷۷۰	۲۵.۱۷۶	۴۴	۰.۰۰۰
	فناوری شهری	۳.۶۰	۰.۹۸۶۳	۲۴.۴۸۶	۴۴	۰.۰۰۰
	مهارت شهری	۳.۵۶	۰.۹۶۶۶	۲۴.۶۷۵	۴۴	۰.۰۰۰
	هنجار شهری	۳.۴۲	۰.۸۶۵۷	۲۶.۵۱۷	۴۴	۰.۰۰۰
	رفتار شهری	۳.۴۲	۰.۹۶۵۰	۲۳.۷۸۸	۴۴	۰.۰۰۰
	توانایی شهری	۳.۳۸	۰.۸۰۵۹	۲۸.۱۱۶	۴۴	۰.۰۰۰
	هوشیاری شهری	۳.۵۱	۰.۶۶۱۳	۳۵.۶۱۴	۴۴	۰.۰۰۰
	ظرفیت شهری	۳.۱۳	۱.۰۱۳۵	۲۰.۷۳۸	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر پیشرو	۳.۱۶	۰.۷۶۷۴	۲۷.۵۸۵	۴۴	۰.۰۰۰

و رشد و بازدهی شهر» هریک با مقدار میانگین ۳/۵۸، بیشترین مقدار میانگین و شاخص «سرمایه‌گذاری شهری» با مقدار عددی ۳/۲۴، دارای کمترین میانگین بودند.

بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهری
برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهر از ۶ شاخص استفاده شده است. بر اساس محاسبات انجام‌شده (جدول ۷) در میان شاخص‌های مورد مطالعه، شاخص‌های «شهر اشتغال آفرین، بازاریابی شهری

جدول ۷. بررسی وضعیت مؤلفه‌های عوامل اقتصادی شهری

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل اقتصادی شهری	اقتصاد شهری	۳.۵۳	۰.۹۱۹۵	۲۵.۷۷۸	۴۴	۰.۰۰۰
	منابع مالی و سرمایه شهری	۳.۵۶	۰.۸۶۷۵	۲۷.۴۹۵	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر اشتغال آفرین	۳.۵۸	۰.۷۲۲۶	۳۳.۲۱۲	۴۴	۰.۰۰۰
	بازاریابی شهری	۳.۵۸	۰.۷۸۳۰	۳۰.۶۵۱	۴۴	۰.۰۰۰
	رشد و بازدهی شهر	۳.۵۸	۰.۸۳۹۱	۲۸.۶۰۴	۴۴	۰.۰۰۰

محاسبات انجام‌شده (جدول ۸) در میان شاخص‌های مورد مطالعه، شاخص «بستر شهری» با میانگین ۳/۶۰، بیشترین مقدار میانگین و شاخص «کیفیت‌مداری شهری» با مقدار عددی ۳/۱۸، دارای کمترین میانگین بود.

بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل محیطی شهری
برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهر از ۶ شاخص استفاده شده است. مقدار کلی میانگین‌ها برای شاخص‌های این مؤلفه وضعیت متوسط را در توسعه کارآفرینی شهری نشان می‌دهد. بر اساس

جدول ۸. بررسی وضعیت مؤلفه‌های عوامل محیطی شهری

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل محیطی شهری	محیط شهری	۳.۴۰	۰.۷۸۰۴	۲۹.۲۲۴	۴۴	۰.۰۰۰
	کیفیت‌مداری شهری	۳.۱۸	۰.۹۶۰۳	۲۲.۱۹۸	۴۴	۰.۰۰۰
	شهر رقابت‌پذیر	۳.۲۴	۰.۸۸۳۱	۲۴.۶۴۷	۴۴	۰.۰۰۰
	بستر شهری	۳.۶۰	۰.۶۵۳۷	۳۶.۹۴۵	۴۴	۰.۰۰۰
	شبكة شهری	۳.۴۷	۰.۸۹۴۴	۲۶.۰۰۰	۴۴	۰.۰۰۰
	سازمان شهری	۳.۴۹	۰.۸۴۲۷	۲۷.۷۷۴	۴۴	۰.۰۰۰

وضعیت متوسط را در توسعه کارآفرینی شهری نشان می‌دهد. بر اساس محاسبات انجام شده (جدول ۹) میانگین شاخص‌های مورد مطالعه عبارت‌اند از: فرهنگ شهری ۳/۵۱، تعهدمداری شهری ۳/۵۱ و عوامل فردی شهر ۳/۲۳.

بررسی وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل فرهنگی شهری
برای سنجش وضعیت شاخص‌های مؤلفه عوامل فرهنگی شهر از ۳ شاخص استفاده شده است. مقدار کلی میانگین‌ها برای شاخص‌های این مؤلفه

جدول ۹. بررسی وضعیت مؤلفه‌های عوامل فرهنگی شهری

مؤلفه	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجه آزادی	معناداری
عوامل فرهنگی شهری	فرهنگ شهری	۳.۵۱	۰.۸۴۲۷	۲۷.۹۵۱	۴۴	۰.۰۰۰
	عوامل فردی شهر	۳.۲۳	۰.۶۸۷۶	۲۴.۶۷۰	۴۴	۰.۰۰۰
	تعهدمداری شهری	۳.۵۱	۰.۸۹۵۰	۲۶.۳۱۷	۴۴	۰.۰۰۰

بیانگر نبود تفاوت معنادار بین مؤلفه‌ها است، رد می‌شود. در مقابل، فرضیه یک (H1) که دال بر وجود تفاوت‌های معنادار در اولویت و رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه حکمروایی خوب شهری و تأثیر آن‌ها بر توسعه کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان است، تأیید می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص‌های این مؤلفه از نظر اهمیت و تأثیرگذاری بر توسعه کارآفرینی در اصفهان، دارای تفاوت‌های معناداری هستند.

رتبه‌بندی مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه کارآفرینی شهری
رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه حکمروایی خوب شهری
بر اساس داده‌های مندرج در جدول ۱۰، نتایج حاصل از آزمون فریدمن در خصوص شاخص‌های مرتبط با مؤلفه «حکمروایی خوب شهری» مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به مقدار آماره $\chi^2=1/480$ و سطح معناداری (sig) که کمتر از ۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت‌های معناداری بین شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد. بر این اساس، فرضیه صفر (H0) که

جدول ۱۰. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه حکمروایی خوب شهری

تعداد نمونه	۴۵
خی‌دو	۱.۴۸۰
درجه آزادی	۲
معناداری	۰.۰۴۷

بر اساس جدول ۱۱، شاخص «برنامه‌ریزی شهری» با میانگین رتبه‌ای ۲۴/۲۲، کلان‌شهر اصفهان است. مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه حکمروایی خوب شهری بر توسعه کارآفرینی

جدول ۱۱. رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه حکمروایی خوب شهری

مؤلفه	شاخص‌ها	رتبه میانگین	رتبه
حکمروایی شهری	مدیریت کارآمد شهری	۲۲.۱۲	۳
	برنامه‌ریزی شهری	۲۴.۲۲	۱
	زیرساخت شهری	۲۳.۶۷	۲

اختلاف معناداری وجود دارد، به بیان دیگر فرض صفر (H0)، مبنی بر عدم تفاوت بین مؤلفه‌ها رد می‌شود و فرض یک (H1)، مبنی بر اینکه شاخص‌های مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی اثرگذار بر توسعه کارآفرینی کلان‌شهر اصفهان از نظر اولویت و رتبه با هم تفاوت معناداری دارند، پذیرفته می‌شود.

رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی
مطابق جدول ۱۲، مشخصات آماری آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه «عوامل سیاسی و قانونی» ارائه شده است. در این راستا با توجه به مقدار خی و سطح معناداری (sig) که کمتر از ۵ درصد است بین مؤلفه‌ها

جدول ۱۲. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی

تعداد نمونه	۴۵
خی‌دو	۹.۵۷۶
درجه آزادی	۳
معناداری	۰.۰۲۳

بر اساس جدول ۱۳، شاخص «آینده‌نگاری شهری» با میانگین رتبه‌ای ۲۶/۱۹، کلان‌شهر اصفهان است. مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی بر توسعه کارآفرینی

جدول ۱۳. رتبه‌بندی شاخص‌های عوامل سیاسی و قانونی

رتبه	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۱	۲۶.۱۹	آینده‌نگاری شهری	عوامل سیاسی و قانونی
۳	۲۴.۲۸	شهر قانون‌مدار	
۲	۲۵.۳۳	سیاست شهری	
۴	۱۸.۵۲	نظارت بر شهر	

(H_0) که بیانگر نبود تفاوت معنادار بین مؤلفه‌ها است، رد می‌شود. در مقابل، فرضیه یک (H_1) که دال بر وجود تفاوت‌های معنادار در اولویت و رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهر و تأثیر آن‌ها بر توسعه کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان است، تأیید می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص‌های این مؤلفه از نظر اهمیت و تأثیرگذاری بر توسعه کارآفرینی در اصفهان، دارای تفاوت‌های معناداری هستند.

رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهری

بر اساس داده‌های مندرج در جدول ۱۴ نتایج حاصل از آزمون فریدمن در خصوص شاخص‌های مرتبط با مؤلفه «عوامل اجتماعی شهر» مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به مقدار آماره $\chi^2=53/063$ و سطح معناداری (sig) که کمتر از ۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت‌های معناداری بین شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد. بر این اساس، فرضیه صفر

جدول ۱۴. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهری

۴۵	تعداد نمونه
۵۳.۰۶۳	خی‌دو
۲۲	درجه آزادی
۰.۰۰۰	معناداری

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

بر اساس جدول ۱۵، شاخص «انگیزش شهری» با میانگین رتبه‌ای ۲۹/۲۳، کلان‌شهر اصفهان است. مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه عوامل اجتماعی شهر بر توسعه کارآفرینی

جدول ۱۵. رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اجتماعی شهری

رتبه	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۱۲	۲۲.۹۳	شهر دانش‌محور	عوامل اجتماعی شهری
۵	۲۵.۰۰	آگاهی شهری	
۹	۲۳.۷۱	روابط اجتماعی شهری	
۱۰	۲۳.۱۸	همکاری شهری	
۲	۲۷.۱۸	هم‌افزایی شهری	
۱	۲۹.۲۳	انگیزش شهری	
۱۶	۲۱.۹۷	نگرش کارآفرینی به شهر	
۱۸	۲۱.۰۴	شهر آموزش‌مدار	
۲۲	۱۸.۴۴	نوآوری شهری	
۲۳	۱۸.۳۱	شهر ریسک‌پذیر	
۱۱	۲۳.۱۶	منابع انسانی شهر	
۱۵	۲۲.۰۲	تجربه شهری	

رتبه	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۷	۲۴.۱۷	مهارت شهری	عوامل اجتماعی شهری
۱۹	۲۰.۹۴	تحقیق و پژوهش شهری	
۴	۲۵.۴۶	شهر چابک	
۳	۲۵.۵۷	فناوری شهری	
۶	۲۴.۷۰	مهارت شهری	
۱۴	۲۲.۳۳	هنجار شهری	
۱۳	۲۲.۴۰	رفتار شهری	
۱۷	۲۱.۸۲	توانایی شهری	
۸	۲۴.۰۱	هوشیاری شهری	
۲۰	۱۹.۴۲	ظرفیت شهری	
۲۱	۱۸.۶۸	شهر پیشرو	

بیانگر نبود تفاوت معنادار بین مؤلفه‌ها است، رد می‌شود. در مقابل، فرضیه یک (H_1) که دال بر وجود تفاوت‌های معنادار در اولویت و رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهر و تأثیر آن‌ها بر توسعه کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان است، تأیید می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص‌های این مؤلفه از نظر اهمیت و تأثیرگذاری بر توسعه کارآفرینی در اصفهان، دارای تفاوت‌های معناداری هستند.

رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهری
بر اساس داده‌های مندرج در (جدول ۱۶) نتایج حاصل از آزمون فریدمن در خصوص شاخص‌های مرتبط با مؤلفه «عوامل اقتصادی شهر» مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به مقدار آماره $\chi^2=21.023$ و سطح معناداری (sig) که کمتر از ۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت‌های معناداری بین شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد. بر این اساس، فرضیه صفر (H_0) که

جدول ۱۶. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهر

۴۵	تعداد نمونه
۲۰.۲۳	خی‌دو
۵	درجه آزادی
۰.۰۰۸۶	معناداری

بر اساس جدول ۱۷، شاخص «رشد و بازدهی شهر» با میانگین رتبه‌ای ۲۵/۰۶، کلان‌شهر اصفهان است. مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه عوامل اقتصادی شهر بر توسعه کارآفرینی

جدول ۱۷. رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل اقتصادی شهری

رتبه	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۵	۲۴.۱۱	اقتصاد شهری	عوامل اقتصادی شهری
۳	۲۴.۶۴	منابع مالی و سرمایه شهری	
۴	۲۴.۴۸	شهر اشتغال آفرین	
۲	۲۴.۷۶	بازاریابی شهری	
۱	۲۵.۰۶	رشد و بازدهی شهر	
۶	۲۰.۳۸	سرمایه‌گذاری شهری	

۵ درصد است، می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت‌های معناداری بین شاخص‌های مورد بررسی وجود دارد. بر این اساس، فرضیه صفر (H_0) که بیانگر نبود تفاوت معنادار بین مؤلفه‌ها است، رد می‌شود. در مقابل، فرضیه یک (H_1) که دال بر وجود تفاوت‌های معنادار در اولویت و رتبه‌بندی

رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل محیطی شهری
بر اساس داده‌های جدول ۱۸، نتایج حاصل از آزمون فریدمن در خصوص شاخص‌های مرتبط با مؤلفه «عوامل محیطی شهر» مورد تحلیل قرار گرفت. با توجه به مقدار آماره $\chi^2=9.719$ و سطح معناداری (sig) که کمتر از

شاخص‌های مؤلفه عوامل محیطی شهر و تأثیر آن‌ها بر توسعه کارآفرینی در کلان‌شهر اصفهان است، تأیید می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص‌های این مؤلفه از نظر اهمیت و تأثیرگذاری بر توسعه کارآفرینی در اصفهان، دارای تفاوت‌های معناداری هستند.

جدول ۱۸. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه عوامل محیطی شهری

۴۵	تعداد نمونه
۹.۷۱۹	خی‌دو
۵	درجه آزادی
۰.۰۰۸۴	معناداری

بر اساس جدول ۱۹، شاخص «بستر شهری» با میانگین رتبه‌ای (۲۴/۹۲)، کلان‌شهر اصفهان است. مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه عوامل محیطی شهر بر توسعه کارآفرینی

جدول ۱۹. رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل محیطی شهری

رتبه	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۴	۲۱.۹۱	محیط شهری	عوامل محیطی شهری
۶	۱۹.۳۶	کیفیت‌مداری شهری	
۵	۲۰.۰۲	شهر رقابت‌پذیر	
۱	۲۴.۹۲	بستر شهری	
۳	۲۳.۲۴	شبکه شهری	
۲	۲۳.۸۳	سازمان شهری	

اختلاف معناداری وجود دارد، به بیان دیگر فرض صفر (H0)، مبنی بر عدم تفاوت بین مؤلفه‌ها رد می‌شود و فرض یک (H1)، مبنی بر اینکه شاخص‌های مؤلفه فرهنگی شهر، اثرگذار بر توسعه کارآفرینی کلان‌شهر اصفهان از نظر اولویت و رتبه با هم تفاوت معناداری دارند، پذیرفته می‌شود.

رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل فرهنگی شهری

مطابق با جدول ۲۰، مشخصات آماری آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه «عوامل فرهنگی شهر» ارائه شده است. در این راستا، با توجه به مقدار خی و سطح معناداری (sig) که کمتر از ۵ درصد است بین مؤلفه‌ها

جدول ۲۰. آزمون فریدمن برای شاخص‌های مؤلفه عوامل فرهنگی شهری

۴۵	تعداد نمونه
۱.۷۰۳	خی‌دو
۲	درجه آزادی
۰.۰۴۲۷	معناداری

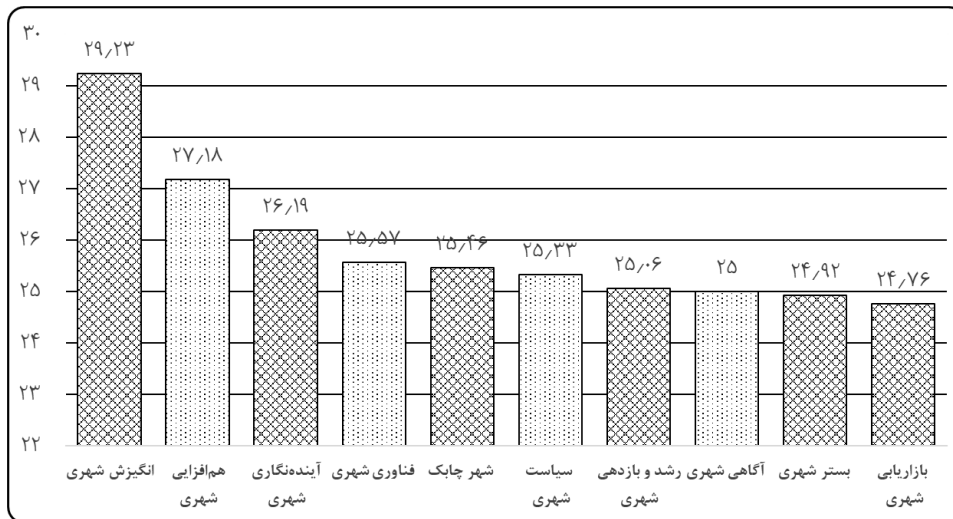
بر اساس جدول ۲۱، شاخص «تعهدمداری شهری» با میانگین رتبه‌ای (۲۴/۳۴)، مهم‌ترین شاخص اثرگذار مؤلفه عوامل فرهنگی شهر بر توسعه

جدول ۲۱. رتبه‌بندی شاخص‌های مؤلفه عوامل فرهنگی شهری

رتبه‌بندی	رتبه میانگین	شاخص‌ها	مؤلفه
۲	۲۳.۱۱	فرهنگ شهری	عوامل فرهنگی شهر
۳	۲۰.۸۲	عوامل فردی شهر	
۱	۲۴.۳۴	تعهدمداری شهری	

بازاریابی شهری (شکل ۶). این یافته‌ها حاکی از آن است که مؤلفه‌های روان‌شناختی (مانند انگیزش) و ساختاری (همچون هم‌افزایی) در مقایسه با سایر عوامل از اولویت بالاتری در توسعه اکوسیستم کارآفرینی شهری برخوردار هستند.

نتایج حاصل از تحلیل آماری با استفاده از آزمون فریدمن نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار بین رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهر اصفهان است. بر این اساس، ده شاخص کلیدی به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: انگیزش شهری، هم‌افزایی شهری، آینده‌نگاری شهری، فناوری شهری، شهر چابک، سیاست شهری، آگاهی شهری رشد و بازدهی شهری، بستر شهری و بازاریابی شهری.

شکل ۶. اولویت‌بندی مهم‌ترین شاخص‌های توسعه کارآفرینی شهری کلان‌شهر اصفهان

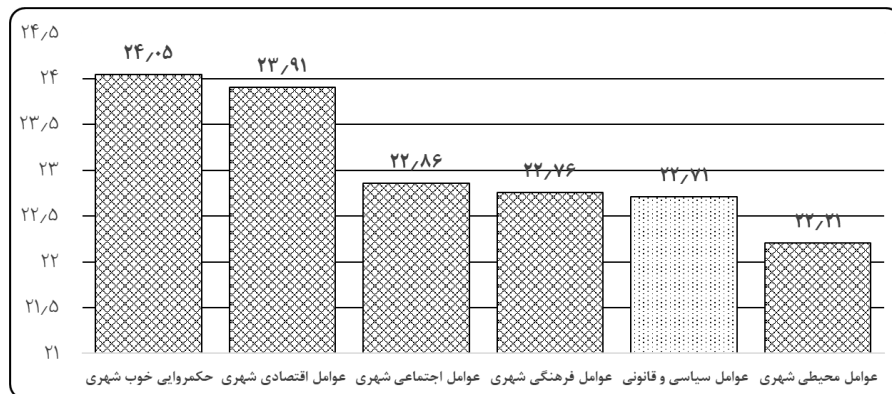
عوامل سیاسی و قانونی و در نهایت عوامل محیطی در سطوح بعدی اولویت قرار گرفته‌اند. این یافته‌ها حاکی از آن است که بهبود سیاست‌های حکمروایی شهری می‌تواند نقش محوری در تسهیل و توسعه کارآفرینی در بستر شهری اصفهان ایفا کند.

رتبه‌بندی نهایی مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری اصفهان

بر اساس تحلیل داده‌های ارائه‌شده در جدول ۲۲ و شکل ۷، نتایج حاصل از رتبه‌بندی مؤلفه‌های مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهر اصفهان نشان می‌دهد حکمروایی خوب شهری به عنوان مهم‌ترین عامل شناسایی شده است. پس از آن، به ترتیب عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی،

جدول ۲۲. رتبه‌بندی نهایی مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری اصفهان

رتبه	میانگین رتبه	مؤلفه
۱	۲۴/۰۵	حکمروایی خوب شهری
۵	۲۲/۷۱	عوامل سیاسی و قانونی
۳	۲۲/۸۶	عوامل اجتماعی شهری
۲	۲۳/۹۱	عوامل اقتصادی شهری
۶	۲۲/۲۱	عوامل محیطی شهری
۴	۲۲/۷۶	عوامل فرهنگی شهری

شکل ۷. رتبه بندی نهایی مؤلفه های توسعه کار آفرینی شهری کلان شهر اصفهان

بحث و نتیجه گیری

توسعه کار آفرینی شهری به عنوان یک فرایند پویا و چندبندی، نقش کلیدی در تحقق رشد اقتصادی، پویایی اجتماعی و تعالی فرهنگی شهرها ایفا می کند. شهرها با ایجاد بسترهای نهادی، مالی و اجتماعی مناسب می توانند به عنوان کاتالیزوری برای فعالیت های نوآورانه و راه اندازی کسب و کارهای جدید عمل کنند و از این طریق، پاسخ گوی چالش های پیچیده ای همچون بیکاری، نابرابری های اجتماعی و تغییرات محیطی باشند. پژوهش حاضر با هدف تحلیل مؤلفه های توسعه کار آفرینی شهری در کلان شهر اصفهان انجام شده است. در این پژوهش برای تدوین مؤلفه ها و شاخص های توسعه کار آفرینی شهری با مطالعه ادبیات، پژوهش های انجام شده و نظرات خبرگان، مؤلفه ها و شاخص های نهایی، بررسی، جمع بندی و استخراج شد. در نهایت، کلیه مؤلفه ها در ۶ دسته (حکروایی خوب شهری، عوامل سیاسی و قانونی، عوامل اجتماعی شهری، عوامل اقتصادی شهری، عوامل محیطی شهری و عوامل فرهنگی شهری) به عنوان مؤلفه های فراگیر و نهایی در ۴۵ شاخص تقسیم بندی شدند. بر این اساس، می توان بیان داشت که برای توسعه کار آفرینی شهری در شهر اصفهان، شاخص ها و عوامل متعددی دخیل هستند که هر یک نقش بسزایی در این زمینه دارند که باید نقش مسئولان و مدیران شهری در این زمینه با مدیریت متناسب شهری، برنامه ریزی شهری، فراهم کردن زیرساخت های مناسب کار آفرینی شهری و نیز آینده نگاری در زمینه مسائل مختلف کار آفرینی شهری به توسعه متناسب کار آفرینی شهری اقدام کنند. نتایج به دست آمده از این قسمت با نتایج تحقیق بابایی هزه جان و همکاران (۲۰۱۸)، خشایاری و همکاران (۲۰۲۴)، آنگر و همکاران (۲۰۱۱)، پاتل و چاودا (۲۰۱۳)، زیاری و همکاران (۲۰۱۷) و عمیدی و همکاران (۲۰۲۴) همسو است.

برای ارزیابی وضعیت مؤلفه ها و شاخص های تحقیق، نتایج آزمون تی تک نمونه ای نشان داد سطح معناداری کلیه گویه ها کمتر از ۰/۰۵ بوده و بنابراین کلیه گویه ها در توسعه کار آفرینی شهری در شهر اصفهان به نحوی نقش داشته اند و دارای اهمیت هستند و فقط در میزان تأثیر گذاری با یکدیگر تفاوت دارند. همچنین، یافته ها حاکی از آن بود که در مؤلفه حکروایی خوب شهری، شاخص مدیریت کارآمد شهری؛ در مؤلفه عوامل سیاسی و قانونی، شاخص نظارت بر شهر؛ در مؤلفه عوامل اجتماعی شهر، شاخص های نوآوری شهری، ظرفیت شهری، شهر پیشرو، شهر ریسک پذیر؛ در مؤلفه عوامل اقتصادی شهر، شاخص سرمایه گذاری شهری؛ مؤلفه عوامل محیطی شهر شاخص کیفیتمداری شهری و در مؤلفه عوامل فرهنگی شهر، عوامل فردی شهر، برای توسعه کار آفرینی شهری کلان شهر اصفهان، وضعیت مناسبی نسبت به سایر شاخص های کار آفرینی شهری ندارند. بر اساس یافته های این پژوهش، می توان دریافت که مؤلفه های مختلف توسعه کار آفرینی در شهر

اصفهان در وضعیت متوسطی قرار دارند. این نتیجه حاکی از آن است که اگرچه زیرساخت ها و ظرفیت های لازم برای رشد کار آفرینی در این منطقه وجود دارد، اما هنوز تا رسیدن به سطح مطلوب و رقابت پذیری در مقیاس ملی و بین المللی فاصله قابل توجهی مشاهده می شود. به ویژه، عواملی همچون دسترسی به منابع مالی، سیاست های حمایتی دولت و آموزش های تخصصی نیازمند تقویت و بهبود هستند. نتایج به دست آمده از این قسمت با نتایج تحقیق حسینی و همکاران (۲۰۱۹)، زیاری و همکاران (۲۰۱۷)، اکبری و همکاران (۲۰۲۳)، پاتل و چاودا (۲۰۱۳)، آنگر و همکاران (۲۰۱۱)، مطهری و همکاران (۲۰۲۱)، عربیون و همکاران (۲۰۱۰) و رضوانی و همکاران (۲۰۲۱) همسو است.

نتایج اولویت بندی مؤلفه ها و شاخص های توسعه کار آفرینی شهری بر اساس آزمون فریدمن نشان داد شاخص های «انگیزش شهری، هم افزایی شهری، آینده نگاری شهری، فناوری شهری، شهر چابک، سیاست شهری، رشد و بازدهی شهر، آگاهی شهری، بستر شهری و بازاریابی شهری» مهم ترین عوامل در توسعه کار آفرینی شهری در شهر اصفهان هستند. همچنین نتایج رتبه بندی مؤلفه های نهایی نشان داد حکروایی خوب شهری در اولویت اول در زمینه توسعه کار آفرینی شهری در شهر اصفهان قرار دارد و پس از آن، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل سیاسی و قانونی و عوامل محیطی قرار دارند. نتایج به دست آمده از این قسمت با نتایج تحقیق دل انگیزان و همکاران (۲۰۲۱)، عربیون و همکاران (۲۰۱۰)، مطهری و همکاران (۲۰۲۱)، بوزبورا (۲۰۰۴)، شن و همکاران (۲۰۰۰)، همسو است.

ساختار توسعه ای کلان شهری اصفهان به وضوح بیانگر آن است که دستیابی به توسعه کار آفرینی پایدار و همه جانبه مستلزم هماهنگی و تعامل نظام مند میان مؤلفه های گوناگون است. در این میان، حکروایی و مدیریت شهری کارآمد به عنوان سنگ بنای اصلی توسعه کار آفرینی شهری شناخته می شود. نهادهای شهری با تدوین سیاست های هوشمند، تقویت چارچوب های قانونی و تسهیل فرایندهای اداری می توانند بستری امن و پویا برای رشد کسب و کارها فراهم کنند. علاوه بر این، جذب سرمایه گذاری های مالی و مشارکت بخش خصوصی از دیگر ارکان ضروری این فرایند محسوب می شود، چراکه توسعه کار آفرینی بدون حمایت های اقتصادی و زیرساخت های مالی پایدار با چالش های جدی مواجه خواهد شد. از سوی دیگر، توانمندسازی اجتماعی از طریق آموزش، ارتقای مهارت های تخصصی و بهره گیری از ظرفیت های جامعه محلی، به کار آفرینی شهری عمق و پایداری می بخشد. همچنین، فرهنگ شهری به ویژه در بستری تاریخی و غنی مانند اصفهان، می تواند به عنوان عاملی پیشران به منظور تقویت هویت کار آفرینانه و نوآوری عمل کند. در نهایت، تلفیق این عوامل در قالب یک الگوی یکپارچه سیاستی که در آن همکاری میان نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی به صورت نظام مند تعریف شده باشد،

مناسب و به‌روز در ارائه خدمات به کارآفرینان شهری و پرهیز از تبلیغات ناکارآمد، از جمله اقدامات ضروری است.

- بهره‌گیری از نظرات شهروندان: استفاده از نظرات شهروندان و نوآوری‌های آن‌ها در حوزه کارآفرینی می‌تواند در بلندمدت به بهبود کارآفرینی در شهر منجر شود.

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی: برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه اهمیت کارآفرینی و افزایش قابلیت‌های کارآفرینی متناسب با شرایط محیطی، از جمله اقدامات مؤثر در این حوزه است.

- به‌کارگیری مدیریت حرفه‌ای: استفاده از مدیران حرفه‌ای با شایستگی‌های فنی لازم، به‌ویژه از بین شهرداران و شوراهای شهری، در راستای بهبود کارآفرینی شهری ضروری است.

- ارتقای کارایی کارآفرینی: برنامه‌ریزی، گزینش افراد متبحر و متخصص و استفاده از تجارب داخلی و خارجی می‌تواند به افزایش کارایی اقدامات کارآفرینی در شهر کمک کند.

■ مشارکت نویسندگان

درصد مشارکت نویسندگان در نگارش این مقاله برابر بوده است.

■ تشکر و قدردانی

از تمام کسانی که در اجرا و تدوین این پژوهش همکاری و همراهی کردند، قدردانی می‌شود. پژوهش حامی مادی و معنوی نداشته است.

■ تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی توسط نویسندگان بیان نشده است.

می‌تواند زمینه را برای توسعه کارآفرینی شهری پایدار و همه‌جانبه فراهم کند. به این ترتیب، مطالعه حاضر بر این نکته تأکید دارد که موفقیت در توسعه کارآفرینی شهری مستلزم نگاهی جامع‌نگر است که در آن تمامی ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در تعامل با یکدیگر قرار گیرند. تنها در این صورت است که شهرها می‌توانند به عنوان کانون‌های پویای کارآفرینی، سهم مؤثری در تحقق توسعه پایدار ایفا کنند.

در راستای نتایج تحقیق، پیشنهادهای زیر در جهت تقویت توسعه کارآفرینی شهری در کلان‌شهر اصفهان ارائه می‌شود:

- به‌کارگیری روش‌های نوین در کارآفرینی: مدیریت شهری باید با آزمون و به‌کارگیری روش‌های نوین در حوزه کارآفرینی، به دنبال یادگیری و بهبود مستمر باشد تا بتواند به توسعه پایدار در شهر اصفهان دست یابد.

- توجه به دانش بومی و توانمندی‌های محلی: مدیریت شهری باید از دانش بومی و افراد توانمند شهری در زمینه ایده‌های خلاق کارآفرینی بهره‌برداری کند تا بتواند نتایج مطلوبی در توسعه اقتصادی و فرهنگی شهر ایجاد کند.

- تلفیق آموزش و نوآوری: علاوه بر آموزش‌های کلاسی، سرمایه‌گذاری بیشتر روی نوآوری‌های مبتنی بر کارآفرینی ضروری است تا روش‌های جدید ایجاد اشتغال نیز مورد توجه قرار گیرد.

- استفاده از فناوری‌های نوین: به‌کارگیری فناوری‌های نوین در ارائه خدمات کارآفرینی با امکانات به‌روز و متناسب با نیازهای سرمایه انسانی و ساختار شهری، از اولویت‌های مدیریت شهری باشد.

- تدوین ساختار مدون و سامانه‌های نظارتی: ایجاد یک ساختار مدون با منابع مالی مناسب، هم به صورت حضوری و هم غیرحضوری و طراحی سامانه‌های ثبت شکایت و رصد عملکردها برای افزایش کارآفرینی در سطح شهر ضروری است.

- حمایت از ارتقای مهارت‌ها: مدیریت شهری باید از بهبود مهارت‌ها و تحصیلات افراد متقاضی کارآفرینی حمایت کند و زیرساخت‌های لازم را برای این امر فراهم کند.

- استفاده از شیوه‌های کارآفرینی به‌روز: به‌کارگیری روش‌های کارآفرینی

- Acs, Z. J., Bosma, N., & Sternberg, R. (2008). The entrepreneurial advantage of world cities: evidence from global entrepreneurship monitor data (No. 2008, 063), Jena economic research papers. <https://www.econstor.eu/handle/10419/31775>
- Ahanchian, M. R., & Ghorooneh, D. (2019). Educational Entrepreneurship, Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
- Ahmadamini, Z., Amani Tehran, M., & Saghezchi, M. E. (2010). Identification of effective factors on Entrepreneurship development by a value chain perspective, Quarterly journal of Industrial Technology Development, 8(14), 35-48. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.26765403.1389.8.14.3.9> [In Persian]
- Akbari, P., Habibi, K., & Ahmadi, M. (2023). Compilation of Qualitative Models Pattern and Indicators of Economic-Led Regeneration on the City Competitiveness Approach (Case Study: Sanandaj), Urban Economics and Planning, 4(1), 34-51. doi: [10.22034/uep.2023.383719.1322](https://doi.org/10.22034/uep.2023.383719.1322) [In Persian]
- Alavi, S., Musakhani, M., Hosseininia, G. H., & Hosseini, S. H. (2020). An investigation on the Impact of Entrepreneurship on Sustainable Urban Income: A Systems Dynamics Approach, Journal of Entrepreneurship Development, 13(2), 293-312. doi:[10.22059/jed.2020.300337.653316](https://doi.org/10.22059/jed.2020.300337.653316) [In Persian]
- Amidi, S., Ghadir Masoum, M., Khorasani, M. A., & Torkashvand, Z. (2024). Analysis of the rural entrepreneurship ecosystem of Alborz province, Space Economy and Rural Development, 13 (48), 65-84. <https://dx.doi.org/10.61186/serd.13.2.5> [In Persian]
- Arabion, A., Abdollahzadeh, Gh., Sharifzadeh, A., & Mohseni, A. (2010). Identifying and prioritizing the determinants of business entrepreneurship, Journal of Entrepreneurship Development, 3 (2), 65-97. [In Persian]
- Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2017). Entrepreneurial ecosystems in cities: establishing the framework conditions, The Journal of Technology Transfer, 42 (5), 1030-1051. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10961-016-9473-8>
- Audretsch, D. B., & Belitski, M. (2021). Towards an entrepreneurial ecosystem typology for regional economic development: the role of creative class and entrepreneurship, Regional Studies, 55(4), 735-756. <https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1854711>
- Audretsch, D. B., (2015). Everything in Its Place: Entrepreneurship and the Strategic Management of Cities, Regions, and States. London: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199351251.001.0001>
- Audretsch, D. B., Lehmann, E. E., Otto, J. M., Weiß, L., & Wirsching, K. (2023). The strategic management of places: Applying a framework to analyze local economies, In The strategic management of place at work: why, what, how and where (pp. 1-36). Cham: Springer Nature Switzerland. https://dx.doi.org/10.1007/978-3-031-29463-1_1
- Azimi, A., & Mirabolghasemi-Bahabadi, S. M. (2007). Theoretical Foundations of Regional Development Changes, Tehran: Publications of the Jahād-e Dāneshgāhi Organization. [In Persian]
- Babaei Hezehjan, M., Pirannejad, A., khodapanah, B., & Sadeghi, J. (2018). Realization Components of entrepreneurial urban governance, Journal of Entrepreneurship Development, 10(4), 535-553. doi: [10.22059/jed.2018.247862.652434](https://doi.org/10.22059/jed.2018.247862.652434) [In Persian]
- Becker, C., Knudsen, T., & Swedberg, R. (2012). Schumpeter's Theory of Economic Development: 100 years of development Markus, Journal of Evolutionary Economics, 22(5), 917-933. <https://dx.doi.org/10.1007/s00191-012-0297-x>
- Beer, A., Ayres, S., Clower, T., Faller, F., Sancino, A., & Sotarauta, M. (2018). Place leadership and regional economic development: a framework for cross-regional analysis, Regional Studies, 53(2), 171-182. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1447662>
- Biddulph, M. (2011). Urban design, regeneration and the entrepreneurial city, Progress in Planning, 76(2), 63-103. [http://dx.doi.org/10.1016/j.progress.2011.08.001](https://dx.doi.org/10.1016/j.progress.2011.08.001)
- Bozbura, F. T. (2004). Measurement and application of intellectual capital in Turkey, The learning organization, 11(4/5), 357-367. [http://dx.doi.org/10.1108/09696470410538251](https://dx.doi.org/10.1108/09696470410538251)
- Dana, L. P., Salamzadeh, A., Hadizadeh, M., Heydari, G., & Shamsoddin, S. (2022). Urban entrepreneurship and sustainable businesses in smart cities: Exploring the role of digital technologies, Sustainable Technology and Entrepreneurship, 1(2), 100016. [http://dx.doi.org/10.1016/j.stae.2022.100016](https://dx.doi.org/10.1016/j.stae.2022.100016)
- Delangizan, S., Noori, F., & Talaei, M. (2021). The Components of an Entrepreneurial City, Urban Economics, 6(1), 57-70, doi: [10.22108/ue.2022.135248.1235](https://doi.org/10.22108/ue.2022.135248.1235) [In Persian]
- Ekrami, M., Safari, S., & Ghalamkari, M. (2014). Developing the Entrepreneurship Factors among Municipality Staff (The case of the municipality of the district 7 of Tehran), IUESA, 2 (6) :55-71. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23452870.1393.2.6.4.7> [In Persian]
- Florida, R. (2003). Cities and the creative class, City & community, 2(1), 3-19. [http://dx.doi.org/10.1111/1540-6040.00034](https://dx.doi.org/10.1111/1540-6040.00034)
- Ghaffari Gilandeh, A., & Afruz, B. (2014). Modeling to assess the performance of urban management in the preparation of the ground for entrepreneurship using fuzzy logic (Case Study: Ardabil city), Journal of Entrepreneurship Development, 7(3), 549-568. doi:[10.22059/jed.2014.52507](https://doi.org/10.22059/jed.2014.52507) [In Persian]
- Glaeser, E. L., Kerr, S. P., & Kerr, W. R. (2012). Entrepreneurship and urban growth: An empirical assessment with historical mines, Review of Economics and Statistics, 97(2), 498-520. [http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2127249](https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2127249)
- Glaeser, E. L., Rosenthal, S. S., & Strange, W. C. (2010). Urban economics and entrepreneurship, Journal of urban economics, 67(1), 1-14. [http://dx.doi.org/10.1016/j.jue.2009.10.005](https://dx.doi.org/10.1016/j.jue.2009.10.005)
- Habibinejad, B. (2011). Analysis of factors affecting the efficiency of urban entrepreneurship (case study: Shiraz city), Master's thesis in urban management, Allameh Tabatabaei University, Faculty of Management and Accounting. [In Persian]
- Harvey, D. (1989). From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism, Geografiska Annaler: Series B, Human Geography, 71(1), 3-17. <https://doi.org/10.1080/04353684.1989.11879583>
- Healey, P. (1997). Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies, London, England: Macmillan Press Ltd. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-25538-2>
- Hosseini, S. A., Badizadeh, A., Hosseini, S. R., & Ghahremani, A. (2019). Indicators Affecting the Entrepreneurial Behavioral Capacities of Entrepreneurial Students at the Alborz University, Journal of Higher Education Curriculum Studies, 11(22), 187-220. [In Persian]
- Huggins, R., & Thompson, P. (2014). Entrepreneurial urban development: culture, institutions and economic evolution, Leadership and Policy Quarterly, 3(3), 103-126.
- Isfahan Municipality. (2015). Isfahan Metropolitan Atlas, Deputy for Planning, Research and Information Technology. [In Persian]
- Isfahan Municipality. (2023). Esfahan statistical year book, Isfahan Municipality Publications. [In Persian]
- Jamalizadeh, H. (2010). The locus of Work in Human Life, Quranic Studies, (1) 1, 55-73. [In Persian]
- Jessop, B. (1998). The narrative of enterprise and the enterprise of narrative: place marketing and the entrepreneurial city, The entrepre-

- neurial city: Geographies of politics, regime and representation, 77-99.
- Jessop, B., & Sum, N. L. (2000). An entrepreneurial city in action: Hong Kong's emerging strategies in and for (inter) urban competition, *Urban studies*, 37(12), 2287-2313. <http://dx.doi.org/10.1080/00420980020002814>
- Kanani, M. (2007). Urban Entrepreneur Incubation Centers; A New Plan in Urban Economic Development, *Technology Growth Quarterly*, 3(12), 18-25. [In Persian]
- Khashayari, P., Heydari, S. A., & Nemati Zadeh, S. (2024). A Scientific Research on Examining the Factors Affecting Entrepreneurial Opportunities from the View of Successful Entrepreneurs of the Cultural Heritage, Crafts and Tourism Organization, *Islamic Art Studies*, 18(44), 150-173. doi: [10.22034/ias.2021.293839.1653](https://doi.org/10.22034/ias.2021.293839.1653) [In Persian]
- Kresl, P., & Singh, B. (2012). Urban competitiveness and US metropolitan centres, *Urban studies*, 49(2), 239-254. <http://dx.doi.org/10.1177/0042098011399592>
- Kundu, D., & Krishna, S. (2017). Introducing urban entrepreneurialism in India: An analysis of programmatic interventions. *Entrepreneurial Urbanism in India: The Politics of Spatial Restructuring and Local Contestation*, 35-56. http://dx.doi.org/10.1007/978-981-10-2236-4_2
- Lin, C., Roler, B., Beerbower, V., & Boone, B. (2023). Inclusive entrepreneurship in downtowns and urban districts, *Journal of Urban Regeneration & Renewal*, 17(2), 151-159. <https://doi.org/10.69554/HWZH2423>
- Liu, Y., Xiao, W., Xia, F., Li, M., & Shu, W. (2024). Research on Innovation and Entrepreneurship Education in Colleges and Universities Led by Science and Technology Innovation, In *World Education Forum*, 2(3). <http://dx.doi.org/10.18686/wef.v2i3.4297>
- Madureira, A. M. (2014). Physical Planning in Entrepreneurial Urban Governance—Experiences from the Bo01 and Brunnshög Projects, Sweden, *European Planning Studies*, 22(11), 2369–2388. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.843650>
- Matexas, T. (2007). City Marketing and City Competitiveness: An effort of reviewing the last 25 years. Department of Planning and Regional Development, School of Engineering. University of Thessaly.
- Mayer, H. (2011). *Entrepreneurship and innovation in second tier regions*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9780857938695>
- Motahari, M., Hosseini, S. M., Samiei, R., & Ashrafi, M. (2021). Identifying and ranking the effective components on creating entrepreneurial opportunities from the perspective of sustainable development of rural areas (Case study: handicrafts of Golestan province), *Geography (Regional Planning)*, 11(42), 784-805. https://doi.org/10.1001/1.22286462.1400.11.2.42_2 [In Persian]
- Moulaert, F., & Sekia, F. (2003). Territorial Innovation Models: A Critical Survey, *Regional Studies*, 37(3), 289–302. <https://doi.org/10.1080/0034340032000065442>
- Munoz, P., & Cohen, B. (2016). The Making of the Urban Entrepreneur, *California Management Review*, 59(1), 71-91. <https://doi.org/10.1177/0008125616683953>
- OECD (2007). *Competitive cities: a new entrepreneurial paradigm in spatial development*. Organization for Economic Co-operation and Development.
- Parry, M. (2020). Science and technology parks and universities—facing the next industrial revolution. *Higher Education in the Arab World: Building a Culture of Innovation and Entrepreneurship*, 109-140. doi: [10.1007/978-3-030-37834-9_5](https://doi.org/10.1007/978-3-030-37834-9_5)
- Patel, B., & Chavda, K. (2013). Rural entrepreneurship in India: Challenge and problems, *International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies*, 1(2), 28-37. Available online at: www.ijarcsms.com
- Peng, C., & Xu, H. (2024). Universities and cities: The impact of higher education on urban innovation, entrepreneurship, and economic growth, *Asian Economic Papers*, 23(2), 33-56. doi: [10.1162/asep_a_00890](https://doi.org/10.1162/asep_a_00890)
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2016). *Local and Regional Development* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315767673>
- Portney, K. E. (2002). *Taking sustainable cities seriously: Economic development, the environment, and quality of life in American cities*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/6617.001.0001>
- Qian, H., Wu, J., & Zheng, S. (2024). Entrepreneurship, sustainability, and urban development, *Small Business Economics*, 62(2), 463-469. doi: [10.1007/s11187-023-00761-7](https://doi.org/10.1007/s11187-023-00761-7)
- Rafeiyan, M., & Mohammadi Aydaghmish, F. (2017). Proposing a conceptual framework of urban regeneration interaction and entrepreneur city in achieving place marketing, *Journal of Urban Economics and Management*, 5(18), 1-20. <https://doi.org/10.23452870.1396.5.18.1.9> [In Persian]
- Rahman, M., & Fatima, N. (2011). Entrepreneurship and urban growth: dimensions and empirical models, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 18(3), 608-626. doi: [10.1108/14626001111155736](https://doi.org/10.1108/14626001111155736)
- Rezvani, A. &, Jalali, R., Matlabi, M., & Darvishpour, H. (2021). Identifying The Dimensions and Components of Urban Entrepreneurship Development in The Social Context of Tehran, *Innovation Economic Ecosystem Studies*, 3(2), 107-124. doi: [10.22111/innoe-co.2023.46555.1075](https://doi.org/10.22111/innoe-co.2023.46555.1075) [In Persian]
- Rizvandi, M., & Mahjour, M. (2020). An city entrepreneurial development model design with a process approach Mahdi Rizvandi, Mahdi Mahjoor, *Comprehansive Studies in Urban Management*, 1(3), 15-24. [In Persian]
- Rizvandi, M., Rahnavard, F., & Sakhdari, K. (2021). Developing an Entrepreneurial Model for Mega and Big Cities in Iran, *JMDP*. 34(2), 3-28. doi: [10.52547/jmdp.34.2.3](https://doi.org/10.52547/jmdp.34.2.3) [In Persian]
- Rodríguez-Pose, A., & Di Cataldo, M. (2015). Quality of government and innovative performance in the regions of Europe, *Journal of economic geography*, 15(4), 673-706. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbu023>
- Sajasi Qeidari, H., Roknoddin Eftekhari, A., & Mahdavi, D. (2016). *Sustainable Development of Tourism Entrepreneurship*. Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
- Samavati, S., Bahraini, H., & Hosseininia, G. (2022). Urban governance as an effective strategy for the development of urban entrepreneurship Case study: Hamedan city, *Urban Research and Planning Quarterly*, 13(49), 125-145. doi: [10.30495/jupm.2022.5525](https://doi.org/10.30495/jupm.2022.5525) [In Persian]
- Sayyad Bidhendi, L. (2012). *Rural Entrepreneurship, Tehran: Organization of Municipalities and Rural Districts, Publications of the Iran's Municipalities and village administrators model approach in public organizations (IMO)*. [In Persian]
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research, *Academy of management review*, 25(1), 217-226. <https://doi.org/10.5465/amr.2000.2791611>
- Sorensen, E., & Torfing, J. (2007). *Theories of democratic network governance*, Palgrave Macmillan. doi: [10.1057/9780230625006](https://doi.org/10.1057/9780230625006)
- Stam, E. (2015). *Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique*, *European Planning Studies*, 23(9), 1759–1769. <https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1061484>

- Statistical Center of Iran. (2019). Demographic, social and economic characteristics of metropolises based on the 2011 and 2016 censuses. [In Persian]
- Unger, J. M. Rauch, A., Frese, M., & Rosenbusch, N. (2011). Human capital and entrepreneurial success: A meta-analytical review, *Journal of Business Venturing*, 26(3), 341-358. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2009.09.004>
- UN-Habitat. (2016). Urbanization and development: Emerging futures. World Cities Report.
- UN-Habitat. (2022). World cities report 2022: Envisaging the future of cities. United Nations.
- Van den Berg, L., Van Der Meer, J., & Pol, P. M. (2003). Organizing capacity and social policies in European cities, *Urban Studies*, 40(10), 1959-1978. doi:10.1080/0042098032000116068
- World Bank. (2020). Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies. World Bank Publications.
- Xiong, Y., & Li, S. (2022). Can the Establishment of University Science and Technology Parks Promote Urban Innovation? Evidence from China, *Sustainability*, 14(17), 10707. <https://doi.org/10.3390/su141710707>
- Yadolahi Farsi, J., Aghajani, Afrozi, A. A., & Zare, H. (2019). Entrepreneurship: Starting and Managing a Business, Payam Noor University Press, [In Persian]
- Yan, X., & Zhao, W. (2024). Variegated urban entrepreneurialism and its contested results in the boom of neighborhood center complexes in Chengdu, China, *Cities*, 150(150), 105039. doi: 10.1016/j.cities.2024.105039
- Yang, P., Liu, X., Hu, Y., & Gao, Y. (2022). Entrepreneurial ecosystem and urban economic growth-from the knowledge-based view, *Journal of Digital Economy*, 1(3), 239-251. doi: 10.1016/j.jdec.2023.02.002
- Yigitcanlar, T. (2017). Evolving nature of knowledge-based urban development, *International Journal of Knowledge-Based Development*, 8(2), 101-104.
- Zhang, J. X., Cheng, J. W., Philbin, S. P., Ballesteros-Perez, P., Skitmore, M., & Wang, G. (2023). Influencing factors of urban innovation and development: a grounded theory analysis. *Environment, development and sustainability*, 25(3), 2079-2104. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02151-7>
- Ziyari, K., Meshkini, A., & Anbarlou, A. (2017). Presenting a Model of Urban Economic Development with an Entrepreneurship Incubation Centers Approach (Case Study: Zanjan City), *Entrepreneurship Index Quarterly*, 2(5), 102-119. [In Persian]